

Regeringens proposition

2014/15:77

Genomförande av brottsofferdirektivet

Prop.
2014/15:77

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 12 mars 2015

Stefan Löfven

Peter Hultqvist
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I Sverige finns det ett starkt stöd och ett väl fungerande skydd för brottsoffer. EU har antagit ett direktiv som innebär att brottsoffers rättigheter i unionen stärks ytterligare.

I propositionen föreslås de lagändringar som krävs för att genomföra brottsofferdirektivet. För att direktivet ska uppfyllas ändras reglerna om tolkning och översättning åt målsägande i brottmål. Om en målsägande inte behärskar svenska ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten. Domstolen ska också på begäran översätta en handling eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att målsäganden ska kunna ta till vara sin rätt. Dessutom stärks rätten till information genom att målsäganden alltid kan begära att bli underrättad om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2015.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Brottsofferdirektivet.....	7
4.1	EU:s arbete med brottsoffers rättigheter.....	7
4.2	Direktivets syfte och innehåll.....	8
5	Genomförande av brottsofferdirektivet.....	10
5.1	Allmänt om hur direktivet bör genomföras i svensk rätt	10
5.2	Skärpta regler om tolkning för målsägande.....	14
5.3	Nya regler om målsägandes rätt till översättning	18
5.4	Rätt för målsägande att få information om tid och plats för sammanträden	20
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	22
7	Kostnader och andra konsekvenser.....	22
8	Författningskommentar.....	23
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU	27
Bilaga 2	Rättelse av Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU	44
Bilaga 3	Lagförslag i promemorian Genomförande av brottsofferdirektivet (Ds 2014:14).....	45
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	48
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	49
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2015	51
	Rättsdatablad.....	52

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om rättegångsbalken

dels att 5 kap. 6 § och 33 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 20 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

6 §²

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, får *en tolk anlitas att biträda rätten*. Om en misstänkt i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att *biträda som* tolk i målet. I annat fall ska en annan lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter *behöver en tolk*. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet, får inte anlitas som tolk.

Bestämmelser om anställande av allmän tolk och om anlitande av tolk för den som har en hörselnedsättning eller talsvårigheter meddelas av regeringen.

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, får *rätten anlita en tolk*. Om en misstänkt *eller en målsägande* i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att *vara* tolk i målet. I annat fall ska en annan lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som *behöver en tolk* till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet får inte anlitas som tolk.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF.

² Senaste lydelse 2013:663.

20 kap.
15 a §³

En målsägande som har begärt det ska av rätten underrättas om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten.

33 kap.
9 §⁴

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till vad handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som *biträtt med* översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och tredje styckena ska tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att *åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande* översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte *eller målsäganden* ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till *det som* handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller, om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som *utfört* översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

³ Tidigare 15 a § upphävd genom 1987:747.

⁴ Senaste lydelse 2013:834.

Prop. 2014/15:77 Om det är möjligt ska rätten anlita en översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas för att utföra översättningen.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2015.

Den 25 oktober 2012 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem (brottsofferdirektivet). Direktivet trädde i kraft den 15 november 2012 och ska vara genomfört i svensk rätt senast den 16 november 2015. Direktivet finns i *bilaga 1* och en rättelse som avser översättningen av artikel 23.3 finns i *bilaga 2*.

Den 17 juni 2013 beslutade chefen för Justitiedepartementet att uppdra åt en utredare att biträda departementet med att ta fram ett underlag för bedömningen av vilka åtgärder som krävs för att Sverige ska leva upp till sina åtaganden enligt direktivet och lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet. I maj 2014 överlämnades departementspromemorian Genomförande av brottsofferdirektivet (Ds 2014:14). Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. Promemorian har remitterats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Efter påpekande från bl.a. Handikappförbunden har också Myndigheten för delaktighet beretts möjlighet att yttra sig över promemorian. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2014/3367/DOM).

I denna proposition behandlar regeringen promemorians lagförslag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 februari 2015 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som är likalydande med propositionens lagförslag. Lagrådet har ansett att förhållandet mellan begreppen brottsoffer och målsägande bör övervägas ytterligare under lagstiftningsärendets fortsatta beredning. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringens överväganden finns i avsnitt 5.1.

4 Brottsofferdirektivet

4.1 EU:s arbete med brottsoffers rättigheter

I december 2010 uppmanades Europeiska kommissionen av rådet att, inom ramen för Stockholmsprogrammet, undersöka hur lagstiftningen för brottsoffer kunde förbättras och undersöka praktiska stödåtgärder till skydd för brottsoffer samt möjligheten att skapa ett övergripande rättsligt instrument för skydd av brottsoffer. Möjligheten för EU att lagstifta på området öppnades upp i och med att Lissabonfördraget trädde i kraft.

Den 18 maj 2011 presenterade kommissionen ett åtgärds paket för att stärka brottsoffers rättigheter i EU. Paketet bestod av tre delar, varav en del var förslaget om brottsofferdirektivet [KOM (2011) 275 slutlig]. Som ett komplement till kommissionens åtgärds paket antog rådet den 10 juni 2011 en resolution för brottsoffers rättigheter, den s.k. Budapestfärdplanen. I resolutionen konstaterade rådet bl.a. att åtgärder bör vidtas på

4.2 Direktivets syfte och innehåll

Syfte och definitioner

Syftet med direktivet är enligt artikel 1 att säkerställa att brottsoffer får lämplig information, lämpligt stöd och skydd och kan medverka i straffrättsliga förfaranden. Vidare anges att medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer erkänns och att de behandlas på ett respektfullt, hänsynsfullt, individuellt, professionellt och icke-diskriminerande sätt. Det ska gälla vid alla kontakter med verksamheter för stöd till brottsoffer och verksamheter för s.k. reparativ rättvisa och behöriga myndigheter som är verksamma inom ramen för straffrättsliga förfaranden. Det framgår vidare att rättigheterna i direktivet ska gälla utan hänsyn till brottsoffrets uppehållsstatus. När brottsoffret är ett barn ska medlemsstaterna dessutom säkerställa att barnets bästa kommer i främsta rummet och att de bedöms individuellt.

I artikel 2 finns definitioner av centrala begrepp, t.ex. vem som är anse som brottsoffer, familjemedlem och barn i direktivets mening. Det anges också att med reparativ rättvisa avses alla processer som gör det möjligt för brottsoffer och förövare som samtyckt till det att tillsammans med en opartisk tredje part nå en lösning kring frågor som rör brottet. Medlemsstaterna ges också rätt att begränsa omfattningen av vissa definitioner i direktivet, t.ex. kretsen av familjemedlemmar som ska komma i åtnjutande av de rättigheter som fastställs i direktivet.

Rätt till information och stöd

I artikel 3 anges att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns regler och förfaranden som syftar till att hjälpa brottsoffer att förstå och att bli förstådda vid kontakterna med behöriga myndigheter under det straffrättsliga förfarandet. Medlemsstaterna ska bl.a. säkerställa att både muntlig och skriftlig kommunikation med brottsoffer sker på ett enkelt och begripligt språk. Hänsyn ska vidare tas till brottsoffrets personliga egenskaper, bl.a. eventuella funktionsnedsättningar, som kan påverka förmågan att förstå och bli förstådd. Om det straffrättsliga förfarandet inte påverkas negativt ska brottsoffer vid den första kontakten med en behörig myndighet också ha rätt att åtföljas av en person som de själva har valt.

Enligt artikel 4 ska medlemsstaterna se till att brottsoffer vid den första kontakten med en behörig myndighet utan onödigt dröjsmål får all information som behövs för att de ska kunna ta till vara sina rättigheter enligt direktivet. Information ska bl.a. ges i fråga om vilken typ av stöd som kan erhållas, förfarandet i samband med brottsanmälan, vilket skydd som kan erhållas och villkoren för det, rätt till tolkning och översättning samt tillgängliga verksamheter för reparativ rättvisa.

I artikel 5 anges de rättigheter som brottsoffer ska tillförsäkras i samband med att de gör en brottsanmälan. Det handlar bl.a. om rätt att få en skriftlig bekräftelse av brottsanmälan, möjlighet att göra en anmälan

på det språk som brottsoffret förstår eller att få nödvändigt språkligt stöd för att kunna göra anmälan och rätt till kostnadsfri översättning av brottsanmälan till ett språk som brottsoffret förstår.

Artikel 6 reglerar brottsoffrets rätt att erhålla information om det egna ärendet och brottsoffrets rätt att på begäran få sådan information, Det kan avse information om bl.a. beslut att lägga ned eller avsluta brottsutredningar eller att inte åtala förövaren, när och var rättegången kommer att hållas och innebörden av anklagelserna mot förövaren, slutliga domstolsavgöranden och upplysningar om hur det straffrättsliga förfarandet fortskrider. Har brottsoffret önskat eller inte önskat få information följer vidare att ett sådant önskemål är bindande för den behöriga myndigheten om inte informationen måste tillhandahållas för att tillgodose brottsoffrets rätt till aktiv medverkan i det straffrättsliga förfarandet. Av artikeln följer dessutom att medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer ges möjlighet att utan onödigt dröjsmål underrättas om när den person som har frihetsberövats, åtalats eller dömts för ett brott i ett straffrättsligt ärende som rör brottsoffret försätts på fri fot eller har rymt samt om vilka skyddsåtgärder som kan utfärdas för brottsoffret om förövaren frigges eller rymmer. Underrättelsen ska ske på begäran av brottsoffret åtminstone i de fall brottsoffret kan befinna sig i fara eller det finns en konstaterad risk för att de kan komma att skadas, om det inte finns en konstaterad risk för skada för förövaren till följd av underrättelsen.

I artikel 7 behandlas brottsoffrets rätt till tolkning och översättning under det straffrättsliga förfarandet.

I artikel 8 regleras brottsoffrets rätt till hjälp från stödverksamheter. Av artikeln följer att medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer efter behov får kostnadsfri och konfidentiell hjälp från stödverksamheter för brottsoffer såväl före som under och en lämplig tid efter straffrättsliga förfaranden. Det följer också att familjemedlemmar ska ha tillgång till stödverksamheter för brottsoffer efter behov och i enlighet med den skada de har lidit till följd av det brott som har begåtts mot brottsoffret. Stödverksamheterna får inrättas som offentliga eller icke-statliga organisationer och får organiseras antingen yrkesmässigt eller på frivillig grund. Möjligheten att få tillgång till stödverksamheter får enligt artikeln inte vara beroende av om brottsoffer formellt har anmält brottet till en behörig myndighet. I artikel 9 anges vilka minimikrav som direktivet ställer på den stödverksamhet som medlemsstaterna ska säkerställa finns. Stödverksamheterna ska bl.a. tillhandahålla upplysningar om brottskadeersättning och brottsoffrets roll i det straffrättsliga förfarandet, information och direkt hänvisning till relevanta specialiserade befintliga stödverksamheter, emotionellt och psykologiskt stöd samt rådgivning om ekonomiska frågor till följd av brottet och om risken för sekundär eller upprepad viktigmisering.

Rättigheter i samband med deltagande i straffrättsliga förfaranden

I artikel 10 behandlas brottsoffrets rätt att höras under det straffrättsliga förfarandet. Brottssoffrets rättigheter i samband med beslut om att inte väcka åtal regleras i artikel 11. Enligt artikel 12 ska medlemsstaterna se till att brottsoffer får skydd och hjälp inom ramen för verksamheter för

reparativ rättvisa. Artiklarna 13 och 14 reglerar brottsoffers rätt till rättshjälp och kostnadsersättning. Brottsoffers rätt att återfå beslagtagna egendom och rätt till skadestånd från den tilltalade regleras i artikel 15 respektive artikel 16. I artikel 17 anges de rättigheter som ska ges till brottsoffer som är bosatta i en annan medlemsstat än den där brottet begåtts.

Rätt till skydd

I artikel 18 anges att medlemsstaterna ska säkerställa att åtgärder finns för att skydda brottsoffer och deras familjemedlemmar från negativa följdverkningar av brottet. I artikel 19 regleras brottsoffers rätt att kunna undvika kontakt med förövaren under det straffrättsliga förfarandet. Artiklarna 20 respektive 21 reglerar rätten till skydd vid brottsutredningar och skydd av privatliv. Enligt artikel 22 ska medlemsstaterna säkerställa att det görs en individuell bedömning av brottsoffer för att fastställa eventuella specifika skyddsbehov och behov för att få del av särskilda åtgärder under de straffrättsliga förfarandenas gång. De specifika skyddsåtgärder som brottsoffer som har bedömts ha sådana behov ska ha rätt till behandlas i artikel 23. När det gäller barn stadgas i artikel 24 en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att barn som har varit utsatta för brott erbjuds specifika skydds- och stödåtgärder, t.ex. att audiovisuella upptagningar alltid får göras när ett barn förhör och att upptagningen får användas som bevisning i straffrättsliga förfaranden.

Utbildning och samordnade insatser

Artikel 25 uppställer krav på medlemsstaterna att se till att rättstillämpare får både allmän och specialiserad utbildning löpande i frågor som rör brottsoffer. I artikel 26 finns bestämmelser om samarbete mellan medlemsstaterna och samordning av insatser på brottsofferområdet.

Slutbestämmelser

Artiklarna 27–32 innehåller bestämmelser om bl.a. införlivande, tillhandahållande av information och statistik, kommissionens rapporteringsskyldighet till Europaparlamentet och rådet samt ikraftträdande. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 16 november 2015.

5 Genomförande av brottsofferdirektivet

5.1 Allmänt om hur direktivet bör genomföras i svensk rätt

<p>Regeringens bedömning: Det krävs ett fåtal lagändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt eftersom de flesta åtagandena i direktivet uppfylls av gällande rätt.</p>
--

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna som har yttrat sig instämmer i eller har inga invändningar mot promemorians bedömning av i vilka delar det krävs lagändringar för att uppfylla åtagandena i direktivet. Några remissinstanser ifrågasätter promemorians bedömning att gällande rätt uppfyller vissa av skyldigheterna i direktivet. När det gäller definitionen av brottsoffer i direktivet anser bl.a. *Rädda Barnen* att definitionen ställer krav på en utvidgning av begreppet målsägande i svensk rätt så att det även omfattar barn som har bevittnat våld mot närstående. *Hovrätten för Västra Sverige* och *Solna tingsrätt* uttrycker tvivel i fråga om svensk rätt uppfyller direktivets krav på att videoinspelningar alltid får göras och användas som bevisning när ett barn som är brottsoffer förhörs. Ett antal remissinstanser, bl.a. *Brottsofferjouren* och *Rädda Barnen*, anser att målsägandes rätt till hjälp och stöd från stödverksamheter måste utökas för att uppnå direktivets krav. Några remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen* och *Diskrimineringsombudsmannen*, anser att direktivets krav på fortbildning av rättstillämpare inte uppfylls i tillräcklig utsträckning av gällande ordning. Detsamma anser bl.a. *Brottsoffermyndigheten* när det gäller direktivets krav på målsägandes rätt till skydd. När det gäller det senare kravet påpekar *Sveriges Kommuner och Landsting* dessutom att det är oklart om gällande rätt uppfyller direktivets krav på att stödet ska vara kostnadsfritt. Ytterligare några remissinstanser anser att vissa åtaganden i direktivet som i och för sig uppfylls av gällande rätt bör regleras ytterligare. Det gäller i fråga om målsägandes rätt att åtföljas av en stödperson vid den första myndighetskontakten där bl.a. *Handikappförbunden* anser att den rätten bör regleras särskilt. Liknande synpunkter framförs av bl.a. *Brottsofferjouren* i fråga om målsägandes rätt att få negativa åtalsbeslut överprövade enligt direktivet.

Skälen för regeringens bedömning: Ett direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet. Det innebär att medlemsstaterna inte är bundna av sådant som direktivets terminologi eller systematik om det avsedda resultatet kan uppnås på annat sätt.

I promemorian görs bedömningen att en majoritet av åtagandena i direktivet uppfylls av gällande rätt. Det gäller bl.a. i fråga om direktivets krav i fråga om definitionerna, t.ex. när det gäller begreppet brottsoffer, men också i fråga om kraven på brottsoffers rätt att åtföljas av en stödperson vid första kontakten med en behörig myndighet, rätt att få negativa åtalsbeslut överprövade, rätt till audiovisuella inspelningar av förhör och rätt till skydd samt krav på utbildning av tjänstemän inom rättsväsendet i frågor som rör brottsoffer. Regeringen delar promemorians bedömning. *Lagrådet* har pekat på att det kan betvivlas att direktivets definition av brottsoffer överensstämmer helt med det svenska målsägandebegreppet. *Lagrådet* har vidare redovisat den beskrivning som under fördragningen getts av vilka överväganden som gjorts bl.a. när det gäller hur rättigheterna i direktivet tillförsäkras berörda personer i svensk rätt på annat sätt än genom införande av direktivets definition av brottsoffer i svensk lag. *Lagrådet* har konstaterat att dessa resonemang inte utvecklats närmare i lagrådsremissen och har ansett att förhållandet mellan begreppen brottsoffer och målsägande behöver övervägas

ytterligare under lagstiftningsärendets fortsatta beredning. Regeringen gör med anledning av det följande överväganden. Rättigheterna i direktivet ska ges till brottsoffer. Med brottsoffer avses enligt artikel 2 en fysisk person som lidit skada eller ekonomisk förlust som en direkt följd av ett brott. Definitionen omfattar även familjemedlemmar till en person vars död är en direkt följd av ett brott och som har lidit skada av den personens död. Direktivet ställer inget krav på att definitionen som sådan ska införlivas i nationell rätt. Det direktivet kräver är i stället att de personer som omfattas av definitionen tillförsäkras de rättigheter som direktivet anger. I svensk rätt förekommer begreppet brottsoffer i vissa författningar, t.ex. i socialtjänstlagen. Det finns dock inte någon definition av begreppet. I författningar som reglerar det straffrättsliga förfarandet används i stället begreppet målsägande. Med målsägande avses enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken (RB) den mot vilken ett brott är begånget eller som därav blivit förnärad och lidit skada. Definitionen omfattar alla fysiska personer som lidit fysisk, psykisk eller emotionell skada eller ekonomisk förlust som en direkt följd av ett brott. Som målsägande enligt definitionen anses dessutom exempelvis underhållsberättigade barn till den som har avlidit till följd av ett brott. När det gäller efterlevande som inte omfattas av definitionen i 20 kap. 8 § fjärde stycket RB, t.ex. efterlevande make, bröstarvingar, föräldrar eller syskon, gäller enligt 20 kap. 13 § RB att de har partiell ställning som målsägande och har rätt att ange ett brott och föra talan om brottet. Härigenom tillförsäkras även efterlevande till en avlidne person som utsatts för ett brott samma rättigheter som den som har fått beteckningen målsägande enligt legaldefinitionen. Av direktivet följer vidare att räckvidden av vissa rättigheter kan begränsas till en viss krets av målsägande i enlighet med den roll de har i det nationella straffrättsliga systemet i fråga (skäl 20). Detta innebär att alla de personer som definitionen av begreppet brottsoffer i direktivet omfattar inte behöver ha alla rättigheter i direktivet. Det nationella förfarandet kan således vara begränsat på så vis att det endast medger att vissa personer, med hänsyn till den roll de har i det straffrättsliga systemet, har tillgång till rättigheten i fråga. Enligt direktivet medges sådana begränsningar i förhållande till bl.a. rätten till tolkning och översättning. När det gäller rätten till information om det egna ärendet gäller enligt artikel 6.1 att denna rätt inträder under det straffrättsliga förfarandet till följd av en anmälan om brott som har begåtts mot brottsoffret. I detta fall följer av reglerna om målsägande i RB att även efterlevande har denna rätt. I fråga om efterlevande medger direktivet vidare att denna krets, i förhållande till samtliga rättigheter i direktivet, kan begränsas med beaktande av de individuella omständigheterna i varje fall (artikel 2.2). Till detta kommer att vissa rättigheter som direktivet ger brottsoffer uppfylls av annan lagstiftning som inte är relaterad till målsägandebegreppet som sådant, t.ex. i socialtjänstlagen. Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med vad som konstaterats i promemorian, att direktivets krav på vilka personer som ska tillförsäkras rättigheterna enligt direktivet uppfylls av gällande rätt.

När det gäller de synpunkter som remissinstanserna för fram i fråga om de bedömningar som görs i promemorian i dessa delar gör regeringen följande överväganden.

I direktivet uppställs inget krav på att personer som inte direkt berörs av ett brott, t.ex. bevittnar ett brott, ska omfattas av rättigheterna. Inte heller uppställs krav på att barn i sådana situationer ska omfattas av rättigheterna. I förhållande till direktivet saknas således skäl att utvidga det svenska målsägandebegreppet till vad bl.a. *Rädda Barnen* anför.

I artikel 3.3 uppställs krav på att brottsoffer ska ha rätt att åtföljas av en stödperson vid den första kontakten med en behörig myndighet. Om kontakten sker genom ett förhör följer en sådan rätt av 23 kap. 10 § RB. Sker den första kontakten i samband med att ett brott anmäls finns inte något hinder mot att anmälaren tar med sig en person som stöd. Direktivets krav i detta avseende är således uppfyllt.

När det gäller direktivets krav i artikel 11.1 på att brottsoffer ska ges rätt att få ett beslut om att inte väcka åtal överprövat tillämpas i svensk rätt ett system där en målsägande har möjlighet att få ett sådant beslut överprövat. Grunden för denna rätt regleras i 7 kap. 5 § RB där det anges att högre åklagare får överpröva beslut av lägre åklagare, t.ex. ett beslut om att inte väcka åtal. Någon ytterligare reglering för att uppfylla direktivets krav är inte nödvändig.

När det gäller kravet i direktivet att audiovisuella upptagningar av förhör med barn alltid ska få göras och användas som bevisning i straffrättsliga förfaranden (artikel 24.1 a) kan konstateras att bestämmelser med motsvarande innehåll förekommer även i andra instrument som antagits inom ramen för samarbetet i EU. Det gäller bl.a. artikel 20 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi och artikel 15.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU om förebyggande och bekämpande av människohandel samt om skydd av dess offer. Vid genomförandet av dessa instrument har de svenska reglerna om förhör med barn, bl.a. 36 kap. 4 § RB, och möjligheten till videoinspelning av förhör och att återropa videoinspelade förhör som bevisning, bl.a. 35 kap. 14 § RB, ansetts uppfylla de krav som ställs i fråga om audiovisuella förhör med barn och rätt att använda dessa förhör som bevisning, se t.ex. propositionen Stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp (prop. 2012/13:194 s. 14 f.). Regeringen gör samma bedömning i förhållande till det nu aktuella direktivet.

Vad remissinstanserna anför i fråga om rätten till hjälp och stöd från stödverksamheter enligt artiklarna 8 och 9 samt rätten till skydd enligt artikel 18 utgör inte skäl för regeringen att göra någon annan bedömning än den som görs i promemorian i dessa delar, dvs. att gällande rätt tillsammans med det pågående utvecklingsarbetet på området uppfyller åtagandena i direktivet. Samma bedömning görs i fråga om direktivets krav på utbildning av rättstillämpare i brottsofferfrågor.

När det gäller rätten till stöd enligt direktivet framför *Sveriges Kommuner och Landsting* att det är oklart om det stöd som tillhandahålls i Sverige i enlighet med artikel 8 i direktivet är kostnadsfritt. I denna del kan konstateras att det i artikel 8 hänvisas till att det ska finnas en rätt för målsägande till kostnadsfritt stöd efter deras behov. Skyldigheten att tillhandahålla stöd kostnadsfritt är således inte ovillkorlig utan det ges utrymme för en behovsprövning i det enskilda fallet. De stödsatser som är aktuella i direktivet tillhandahålls i stor utsträckning av socialtjänsten

och de ges i form av bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Biståndsprövningen är en individuell behovsprövning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Har en enskild bedömts ha behov av bistånd i form av stöd- och hjälpinsatser följer vidare av 8 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen att insatser av behandlingskaraktär inte ska vara förenade med kostnader, dvs. de ska vara kostnadsfria. Redan härigenom anser regeringen att gällande rätt uppfyller direktivets krav på att stöd ska kunna tillhandahållas kostnadsfritt. Till detta kommer att vissa delar av den stödverksamhet som i Sverige tillhandahålls av ideella organisationer och föreningar som arbetar för att stödja brottsoffer också är kostnadsfri.

I promemorian görs bedömningen att det krävs ett fåtal lagändringar för att tillgodose direktivets krav i fråga om målsägandes rätt till tolkning och översättning samt målsägandes rätt till information om tid och plats för huvudförhandling. Regeringen gör samma bedömning. De närmare övervägandena i fråga om dessa lagändringar redovisas i avsnitt 5.2, 5.3 och 5.4.

Regeringen kommer slutligen att inom direktivets genomförandetid göra sådana förordningsändringar m.m. som kan behövas för att i övrigt uppfylla direktivets krav.

5.2 Skärpta regler om tolkning för målsägande

Regeringens förslag: Om en målsägande inte behärskar svenska ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorians förslag innebär att det utöver kravet på att tolk ska anlitas för en målsägande som inte behärskar svenska vid sammanträden inför rätten dessutom införs krav på att tolk ska anlitas för samtliga parter och personer som ska höras i rätten i samtliga mål och ärenden som omfattas av nuvarande reglering.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i frågan, bl.a. *Solna tingsrätt*, *Domstolsverket* och *Brottsofferjouren*, är positiva till eller framför inga invändningar mot promemorians förslag. Solna tingsrätt pekar på att promemorians förslag innebär att även underårigas vårdnadshavare som ska höras vid en huvudförhandling kommer att omfattas av kravet på tolk och anser att det bör klarläggas om det innebär en utökad undersökningsplikt för domstolarna. *Länsstyrelsen i Östergötland* föreslår att det bör införas ett krav på att endast auktoriserade tolkar ska anlitas av rätten. *Rädda Barnen* menar att det bör införas en rätt att få välja tolk, t.ex. en tolk av samma kön.

Skälen för regeringens förslag

Kretsen av personer som omfattas av rätten till tolk enligt direktivet

Definitionen av brottsoffer i direktivet ryms som konstaterats i avsnitt 5.1 inom det svenska begreppet målsägande enligt definitionen i 20 kap. 8 § fjärde stycket RB. Definitionen omfattar alla målsägande, även de som

inte har någon formell roll i det straffrättsliga förfarandet. För att uppfylla direktivets krav bör därför utgångspunkten vara att rättigheterna i direktivet ska tillkomma målsägandekretsen i vid bemärkelse, dvs. både målsägande som är part eller som bara ska höras och dessutom målsägande som inte intar en aktiv roll i det straffrättsliga förfarandet. Direktivet medger dock att räckvidden av vissa rättigheter begränsas till en viss krets av målsägande i enlighet med den roll som de har i det straffrättsliga systemet i fråga. Det framgår av skäl 20 i ingressen till direktivet och gäller bl.a. i fråga om rätten till tolkning i artikel 7.1. Möjligheten att begränsa kretsen av målsägande enligt artikel 7.1 behandlas också i skäl 34 i ingressen till direktivet som anger att behovet av tolkning kan variera beroende på specifika frågor, brottsoffrets roll i det straffrättsliga systemet i fråga och eventuella rättigheter, samt att tolkning i dessa fall bara behöver tillhandahållas i den mån det krävs för att brottsoffret ska kunna utöva sina rättigheter.

Regeringen delar uppfattningen att rätten till tolkning under domstolsförfarandet, med hänsyn till att rättigheten får anses vara nära förknippad med en persons aktiva roll som part eller förhörsperson, bör tillkomma målsägande som är part eller som bara ska höras.

Målsägandes rätt till tolkning i domstol

Bestämmelser om tolkning i domstol finns i 5 kap. RB. Av 5 kap. 6 § första stycket RB följer att en tolk får anlitas att biträda rätten om part, vittne eller annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska. Bestämmelsen är tillämplig i både tvistemål och brottmål. Den tillämpas genom en hänvisning i 48 § lagen (1996:242) om domstolsärenden även vid handläggningen av ärenden. Bestämmelsen är fakultativ, dvs. den föreskriver en möjlighet att anlita en tolk. Omfattningen av tolkuppdraget varierar i förhållande till behovet. För vittnen och andra personer som ska höras anlitas tolk regelmässigt endast under förhöret medan tolkuppdraget för parter regelmässigt omfattar hela förhandlingen. Bestämmelsen anses även kunna tillämpas när det är fråga om mera informella kontakter mellan rätten och en person som inte behärskar svenska, se propositionen med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m.m. (prop. 1973:30 s. 71). Om en tolk inte har anlåtits när det har behövts eller tolkningen har varit undermålig kan det utgöra rättegångsfel (jfr NJA 1974 s. 221).

För misstänkta i brottmål finns en särskild bestämmelse i samma stycke som föreskriver att tolk ska anlitas vid sammanträden inför rätten om en misstänkt inte behärskar svenska. Bestämmelsen infördes 2013 för att uppfylla Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/64/EU om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden, se propositionen Tolkning och översättning i brottmål (prop. 2012/13:132). Bestämmelsen är obligatorisk, dvs. den innebär en skyldighet för rätten att anlita tolk om en misstänkt eller tilltalad inte behärskar svenska. Rätten för en misstänkt att biträdas av tolk omfattar hela sammanträdet.

För att uppfylla direktivets krav krävs att det finns en skyldighet för domstol att anlita tolk för en målsägande som inte behärskar svenska (artikel 7.1). I den nuvarande regleringen finns det endast en sådan skyldighet för misstänkta i brottmål (5 kap. 6 § första stycket andra

meningen RB). För målsägande och övriga parter som inte är misstänkta samt för andra personer som ska höras inför rätten är regleringen som framgått fakultativ, dvs. den ger domstolen en möjlighet, men inte en skyldighet, att anlita en tolk (se 5 kap. 6 § första stycket första meningen RB). I realiteten anlitas dock regelmässigt en tolk för en målsägande som inte behärskar svenska. För att direktivets krav med säkerhet ska vara uppfyllda är det dock inte tillräckligt att målsägande i praktiken tillhandahålls tolkning i tillräcklig utsträckning. I stället bör det införas en skyldighet för domstol att anlita tolk för målsägande som inte behärskar svenska.

Enligt direktivet gäller skyldigheten att tillhandahålla tolk endast om det har framställts en begäran från målsäganden om att tolk ska anlitas. Någon motsvarande begränsning finns inte i svensk rätt, varken för misstänkta eller för övriga personer som kan komma att biträdas av tolk i domstol. I promemorian görs bedömningen att det inte heller bör införas en sådan ordning i svensk rätt, framför allt för att det skulle innebära en inskränkning av rätten till tolk i förhållande till den praktiska tillämpningen av den nuvarande regleringen. Regeringen gör samma bedömning. Enligt regeringens uppfattning skulle dessutom domstolens möjlighet att inte anlita en tolk på grund av att målsäganden inte har begärt det vara starkt begränsad oavsett regleringens utformning. En tolk måste alltid anlitas för en målsägande som inte behärskar svenska, inte bara för att målsäganden ska anses ha kunnat ta till vara sin rätt utan också för att rätten ska kunna göra en riktig bedömning av det som sker vid förhandlingen. Införande av en sådan ordning skulle också kunna hamna i konflikt med kraven på att förhandlingen ska hållas på svenska och vara offentlig. Sammanfattningsvis bör någon begränsning motsvarande direktivets inte införas i svensk rätt i fråga om målsägandes rätt till tolkning. Rätten bör således gälla oberoende av om tolk har begärts eller inte.

När det gäller omfattningen av tolkens uppdrag kräver direktivet att tolk ska anlitas när målsäganden hörs av rättsliga myndigheter och i samband med hans eller hennes aktiva medverkan vid domstolsförhandlingar. Promemorians förslag innebär att målsägandens rätt till tolkning ska gälla under hela den del av sammanträdet inför domstolen där målsäganden närvarar och att någon åtskillnad inte ska göras mellan målsägande som är part och målsägande som ska höras i bevissyfte. Regeringen instämmer i förslaget. En målsägande som är part har ett intresse av att förstå allt som sker vid en förhandling för att kunna ta till vara sin rätt och får därmed anses medverka aktivt i samband med hela förhandlingen. För en målsägande som endast ska höras i bevissyfte medger direktivet en begränsning av rätten att biträdas av tolk till enbart förhöret. En sådan begränsning skulle dock innebära en inskränkning i förhållande till den praktiska tillämpningen av nuvarande reglering om anlitan av tolk för målsägande. En målsägande som ska höras i bevissyfte kallas att närvara vid hela förhandlingen eller sammanträdet och inte bara vid den del av förhandlingen eller sammanträdet då förhöret ska ske (45 kap. 15 § första stycket och 47 kap. 12 § RB). Utgångspunkten i gällande rätt är således att även en målsägande som ska höras utan att själv föra talan är aktiv under hela huvudförhandlingen eller sammanträdet, i vart fall under den tid han eller hon närvarar vid

förhandlingen. Regleringen beträffande målsägandes rätt till tolkning bör därför ges den utformningen att en tolk alltid ska anlitas vid sammanträden inför rätten.

För att uppfylla direktivets krav behöver rätten till tolk endast omfatta målsägande. Promemorians förslag innebär dock att det för alla måltyper införs en skyldighet att anlita tolk för samtliga parter och övriga förhörspersoner som i dag omfattas av den fakultativa regleringen i 5 kap. 6 § första stycket RB i alla måltyper. Även om det förslag som promemorian för fram i praktiken torde tillämpas i stort redan i dag anser regeringen att det saknas tillräckligt underlag för att konstatera att en sådan reglering enbart skulle innebära en kodifiering av gällande praxis i förhållande till samtliga de situationer som omfattas av den nuvarande fakultativa regleringen. Mot denna bakgrund bör den utvidgning av förslaget som går utöver vad direktivet kräver inte genomföras.

När det gäller förslaget från *Länsstyrelsen i Östergötland* om att införa ett krav på att endast auktoriserade tolkar ska få anlitas av rätten kan regeringen konstatera att det redan följer av 5 kap. 6 § andra stycket första meningen RB att rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att biträda som tolk i målet. Kravet gäller för alla tolkuppdrag enligt bestämmelsen och även om kravet inte är absolut är det tydligt att utgångspunkten är att en auktoriserad tolk ska anlitas. Direktivet ställer inte heller upp några krav när det gäller kvaliteten på tolkningen. Det finns mot den bakgrunden inte någon anledning att skärpa den nuvarande regleringen. Samma sak gäller i fråga om *Rådva Barnens* förslag om att införa en rätt att få välja tolk, t.ex. en tolk av samma kön.

Sammanfattningsvis föreslår således regeringen att en tolk ska anlitas vid ett sammanträde inför rätten om en målsägande inte behärskar svenska. Förslaget motsvarar vad som redan gäller för misstänkta rätt till tolkning.

Målsägandes rätt till tolkning under förundersökningen

För att uppfylla direktivets krav krävs också att det finns en skyldighet att anlita tolk för en målsägande som inte behärskar svenska när han eller hon utfrågas eller hörs under förundersökningen (artikel 7.1). Genom regeringens skärpta förslag beträffande målsägandes rätt till tolk under domstolsförfarandet kommer en motsvarande obligatorisk rätt till tolk under förundersökningen att gälla automatiskt enligt den nuvarande regleringen i 23 kap. 16 § första stycket RB som hänvisar till bestämmelsen om tolkning vid sammanträden inför rätten. Någon ändring av nuvarande lagstiftning är därför inte nödvändig i denna del.

5.3 Nya regler om målsägandes rätt till översättning

Regeringens förslag: Rätten ska vara skyldig att på begäran av en målsägande översätta en handling i brottmål, eller de viktigaste delarna av den, om innehållet i handlingen är av väsentlig betydelse för att målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att rätten till översättning ska begränsas till målsägande som är part eller som ska höras. Promemorians förslag innebär också en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrat sig i frågan är positiva till eller invänder inte mot förslaget. *Sveriges advokatsamfund* invänder mot att rätten till översättning för målsägande är beroende av att målsäganden har framställt en begäran om att få handlingen översatt. *Helsingborgs tingsrätt* och *Hovrätten för Västra Sverige* lämnar synpunkter på förslagets begränsning till målsägande som är part och målsägande som ska höras och anser att det kan ge upphov till tillämpningsproblem.

Skälen för regeringens förslag

Rätt till översättning under domstolsförfarandet

För att uppfylla åtagandet i direktivet krävs att det finns en skyldighet för domstolen att på begäran av en målsägande översätta information som är av väsentlig betydelse för att målsäganden ska kunna ta till vara sin rätt (artikel 7.3). Enligt den nuvarande ordningen är det obligatoriskt för rätten att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att en misstänkt ska kunna ta till vara sin rätt (33 kap. 9 § första stycket andra meningen RB). Det är även obligatoriskt för rätten att översätta en handling i ett brottmål, eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska skickas till någon som befinner sig i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen (33 kap. 9 § andra stycket RB). I andra fall är det inte obligatoriskt för rätten att översätta handlingar. I stället får rätten översätta handlingar vid behov (33 kap. 9 § första stycket första meningen). Någon skyldighet för rätten att på begäran av en målsägande översätta handlingar finns således inte. För att uppfylla direktivets krav behöver det därför införas nya kompletterande regler i detta avseende.

I promemorian föreslås att skyldigheten att översätta handlingar ska begränsas till fall då målsäganden har framställt en begäran om att få handlingar översatta. Det innebär att ansvaret för att ta initiativ till en översättning faller på målsäganden och inte på rätten. Förslaget överensstämmer med det krav som uppställs i direktivet. *Sveriges advokatsamfund* har invänt mot förslaget och anser att rätten till översättning bör gälla oberoende av om målsägande har framställt en begäran om att få en handling översatt, eftersom en målsägande inte själv vet vilka handlingar som finns.

Regeringen kan konstatera att ett system som innebär att domstolen självständigt översätter alla handlingar som den tror att en målsägande kan komma att behöva riskerar att leda till att det straffrättsliga förfarandet förlängs i onödan. En sådan ordning skulle stå i strid med direktivet (artikel 7.8). Det skulle även bli ett mycket resurs- och kostnadskrävande system. En målsägande som har rättigheter att ta till vara i det straffrättsliga förfarandet kommer dessutom normalt ha hjälp av ett målsägandebiträde eller åklagaren att avgöra vilka handlingar som kan behöva översättas. Åklagaren har en långtgående skyldighet att ta till vara målsägandens rätt under det straffrättsliga förfarandet. Mot denna bakgrund saknas det skäl att gå längre än vad direktivet kräver på denna punkt.

En annan fråga är vilka handlingar eller delar av handlingar som ska översättas. Direktivet kräver att skyldigheten omfattar handlingar med sådan information som är väsentlig för att målsäganden ska kunna utöva sina rättigheter. När det gäller domstolsförfarandet följer det av direktivet att beslut om att avsluta det straffrättsliga förfarandet och handlingar som innehåller information om tid och plats för huvudförhandling i målet är väsentliga för en målsägande som har framställt en begäran om att få sådan information (artikel 7.3 och 7.4). Utöver vad som framgår av direktivet finns det även andra handlingar som det kan finnas behov av att översätta under domstolsförfarandet för att en målsägande ska kunna utöva sina rättigheter. Vad som utgör väsentligt innehåll beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Det avgörande bör dock vara att innehållet i handlingen är av väsentlig betydelse för att målsäganden ska kunna utöva de rättigheter som följer med hans eller hennes roll i domstolsförfarandet.

Ytterligare en fråga som har kommit upp under remissbehandlingen är om rätten till översättning ska omfatta alla i målsägandekretsen eller om den ska begränsas till målsägande som är part och målsägande som ska höras. *Solna tingsrätt* påpekar att även målsägande som inte har någon formell roll i det straffrättsliga förfarandet bör omfattas av rätten till översättning, i vart fall i fråga om en underrättelse om tid och plats för huvudförhandlingen.

Regeringen kan konstatera att det följer av artikel 7.4 att de målsägande som har rätt till information om när och var rättegången kommer äga rum enligt artikel 6.1 b och som inte förstår den behöriga myndighetens språk, på begäran ska få en översättning av den information som de har rätt till. När det gäller rätten till information om tid och plats för rättegången enligt artikel 6.1 b konstateras i avsnitt 5.4 att den rätten tillkommer alla målsägande, dvs. även de målsägande som inte har någon formell roll i domstolsprocessen. Det innebär att rätten till översättning också bör ges alla i målsägandekretsen. I annat fall riskerar förslaget i denna del att inte uppfylla direktivets krav. Det kan dessutom finnas andra fall där en målsägande som inte har någon formell roll i förfarandet kan ha behov av att på begäran få handlingar översatta för att kunna ta ställning till om han eller hon har en rätt att ta till vara i det straffrättsliga förfarandet. För att uppfylla direktivets krav bör även dessa fall omfattas av regleringen. Utvidgningen innebär också att de tillämpningsproblem som *Helsingborgs tingsrätt* och *Hovrätten för Västra Sverige* pekar på undviks.

För att uppfylla direktivet krävs att det också finns en skyldighet för de myndigheter som bedriver förundersökningen att på begäran av målsäganden översätta handlingar som är av väsentlig betydelse för att ta till vara målsägandens rätt under förundersökningen.

I och med att den nya regleringen om målsägandes rätt till översättning under domstolsförfarandet införs i 33 kap. 9 RB kommer en motsvarande rätt till översättning under förundersökningen genom hänvisningen i 23 kap. 16 § andra stycket RB att gälla automatiskt genom den hänvisning som finns där. Någon ändring av nuvarande lagstiftning är därför inte nödvändig för att tillgodose direktivets krav.

Muntlig översättning

En översättning behöver inte alltid vara skriftlig enligt direktivet. En muntlig översättning eller en sammanfattning av väsentliga handlingar får tillhandahållas i stället för en skriftlig översättning (artikel 7.6). Det gäller dock bara under förutsättning att en sådan muntlig översättning eller sammanfattning inte påverkar rätten till en rättvis rättegång.

Enligt nuvarande ordning får en översättning enligt 33 kap. 9 § första stycket RB göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till vad handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet (33 kap. 9 § första stycket tredje meningen RB). Regeringen anser att den nuvarande regleringen som ger en möjlighet till muntlig översättning är i överensstämmelse med direktivets möjlighet till undantag från skriftlig översättning. I och med att den nya regleringen om målsägandens rätt till översättning införs i en ny andra mening i första stycket kommer undantaget om muntlig översättning att gälla automatiskt.

5.4 Rätt för målsägande att få information om tid och plats för sammanträden

Regeringens förslag: En målsägande som har begärt det ska av rätten underrättas om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorians förslag är begränsat till information om tidpunkt och plats för huvudförhandlingar. I promemorian föreslås även en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna ställer sig bakom promemorians förslag eller har ingen invändning mot det. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att bestämmelsen bör avgränsas till målsägande som inte är part eller som inte ska höras eftersom målsägande som är part eller ska höras underrättas om tid och plats för huvudförhandlingen genom kallelsen till förhandlingen. *Hovrätten för Västra Sverige* och *Solna tingsrätt* lämnar synpunkter på promemorians förslag att placera bestämmelsen i 9 kap. 9 § RB.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet uppställer ett krav på att en målsägande som har begärt det ska underrättas om tid och plats för

rättegången (artiklarna 6.1 och 6.1 b). Enligt den nuvarande ordningen underrättar domstolen en målsägande om tidpunkten för huvudförhandlingen om han eller hon har begärt att få sådan information. En sådan begäran framställs av målsäganden under förundersökningen när målsäganden i enlighet med vad som följer av 13 b § i förundersökningskungörelsen (1947:948) tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om tidpunkten för huvudförhandlingen. Domstolens underrättelseskyldighet följer av en överenskommelse mellan Riksåklagaren och Domstolsverket. Skyldigheten är således inte reglerad i lag eller någon annan författning.

Även om den praktiska tillämpningen innebär att målsägande underrättas om tidpunkten för huvudförhandlingen i de fall de har begärt det bör det, för att uppfylla åtagandet i direktivet, införas en lagregel som slår fast domstolens underrättelseskyldighet. För att uppfylla direktivets krav bör regleringen även omfatta ett krav på att underrättelsen, förutom information om tidpunkt, även ska innehålla information om plats. Av direktivet följer vidare att underrättelsen ska avse rättegången. Enligt regeringens uppfattning bör därför även andra sammanträden inför rätten än huvudförhandlingar omfattas. Lagregleringen bör utformas i enlighet med det.

En fråga som har kommit upp under remissbehandlingen är om bestämmelsen bör begränsas till att endast omfatta målsägande som inte är part eller som inte ska höras. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att direktivets krav på information om tid och plats för huvudförhandlingen i fråga om målsägande som är part eller som ska höras uppfylls genom reglerna om kallelse till huvudförhandling.

Direktivet kräver att alla målsägande som begär det ska ha rätt att bli underrättade om tid och plats för rättegången. Det är riktigt att kravet på vilken information som ska omfattas av underrättelsen i förhållande till målsägande som är part eller som ska höras uppfylls genom gällande regler om kallelse till förhandling. I direktivet finns dock specialregler som innebär att målsäganden också ska ha en rätt att avsäga sig rätten att bli underrättad eller när som helst återta en begäran om att bli underrättad (artikel 6.4). Någon sådan möjlighet för målsäganden att förfoga över kallelsen eller innehållet i denna finns av naturliga skäl inte. För att det ska bli tydligt att det finns en rätt till information för målsäganden som står fri från eventuell kallelse och som målsäganden kan förfoga över bör det därför införas en särskild regel om underrättelseskyldighet som gäller alla målsägande utan begränsning. Den nya regleringen bör dock inte innebära att domstolarna belastas med dubbelarbete. Kallas en målsägande till ett sammanträde bör underrättelseskyldigheten anses uppfylld genom kallelsen och någon särskild underrättelse bör då inte behöva skickas ut.

En annan fråga är bestämmelsens placering i rättegångsbalken. I promemorian föreslås att bestämmelsen ska införas i 9 kap. 9 § RB för att uppfylla direktivets krav på att vara tillämplig i alla instanser. Kapitlet reglerar frågor om straff, vite och hämtning och paragrafen handlar om hur underåriga och deras vårdnadshavare ska kallas till ett sammanträde. Både *Hovrätten för Västra Sverige* och *Solna tingsrätt* invänder mot promemorians förslag till placering och pekar på att den nya bestämmelsen saknar samband med både paragrafen och kapitlet i fråga.

Regeringen anser i likhet med Solna tingsrätt att det är lämpligare att placera bestämmelsen i 20 kap. RB som innehåller regler om bl.a. målsägande och deras rättigheter och också är tillämpligt i alla instanser. Det finns inte någon naturlig plats för den nya regeln i en befintlig bestämmelse i kapitlet. Den bör i stället införas i en ny paragraf.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 november 2015. Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Promemorian innehåller inte någon bedömning i fråga om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig i denna del.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I artikel 27 i brottsofferdirektivet anges att medlemstaterna senast den 16 november 2015 ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. Regeringen föreslår därför att lagförslagen ska träda i kraft den 1 november 2015.

När det gäller processrättslig lagstiftning är huvudregeln att nya regler blir omedelbart gällande. Det innebär att sådana regler ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att regleringen har trätt i kraft. Det saknas skäl att frånga den huvudregeln i detta fall. Något behov av övergångsbestämmelser finns således inte.

7 Kostnader och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen kan antas leda till ökad tydlighet och rättssäkerhet för enskilda som har utsatts för brott. Eventuella kostnadsökningar bör bli begränsade och rymas inom befintliga ramar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Solna tingsrätt, Domstolsverket och Rikspolisstyrelsen* har yttrat sig i denna del. De pekar på att skyldigheten att anlita tolk och att översätta handlingar för domstolars och brottsutredande myndigheters del kan komma att leda till ökad arbetsbelastning och ökade kostnader.

Skälen för regeringens bedömning: De förslag som regeringen lägger fram syftar till att förbättra rätten till tolkning och översättning i domstol för målsägande. De syftar också till att stärka målsägandes rätt till information om det egna ärendet. Förslagen kan antas leda till en ökad rättssäkerhet för enskilda som utsatts för brott. De kan också antas

leda till att målsägande får en ökad förståelse för rättsprocessen och ett större förtroende för rättsväsendets myndigheter. Det kan inte uteslutas att antalet överklagade avgöranden i någon mån kommer att minska till följd av dessa förbättringar, vilket skulle leda till minskade kostnader för Sveriges Domstolar.

När det i övrigt gäller de ekonomiska konsekvenserna kan regeringen konstatera att förslagen i huvudsak innebär att en redan i praktiken gällande ordning vid domstolar och brottsutredande myndigheter fastställs genom en lagreglering. Det gäller framför allt förslaget rörande tolkning. I fråga om översättning innebär förslaget en skyldighet att översätta handlingar i vissa fall om en målsägande har begärt det. Även översättning av handlingar förekommer dock redan i dag. Förslaget medger dessutom att översättning under vissa förutsättningar kan göras muntligen. Kravet på översättning kan därför till viss del komma att tillgodoses med hjälp av tolkar som ändå anlitas. När det gäller målsägandens rätt till information om tidpunkt och plats för huvudförhandlingen innebär förslaget en underrättelseskyldighet för domstolarna i vissa fall. Redan i dag föreligger dock denna skyldighet även om den inte är lagstadgad. Med hänsyn till reglerna om kallelse till huvudförhandling är vidare dess praktiska tillämpning begränsad. Förslaget i denna del bör därför inte leda till någon ytterligare arbetsbörda för domstolarna.

Utifrån det underlag som finns gör regeringen sammanfattningsvis bedömningen att de ekonomiska konsekvenserna av förslagen om tolkning och översättning bör bli begränsade och att de rymms inom berörda myndigheters befintliga anslag. Det kan dock finnas anledning att följa frågan vidare.

8 Författningskommentar

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

5 kap 6 §

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, får *rätten anlita en tolk*. Om en misstänkt *eller en målsägande* i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att *vara* tolk i målet. I annat fall ska en annan lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som *behöver en tolk* till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet får inte anlitas som tolk.

Bestämmelser om anställande av allmän tolk och om anlitan av tolk för den som har en hörselnedsättning eller talsvårigheter meddelas av regeringen.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att anlita tolk i domstol. Övervägandena finns i avsnitt 5.2. Ändringen genomför delvis artikel 7 i brottsofferdirektivet.

I *första stycket andra meningen* införs en skyldighet för rätten att anlita tolk vid sammanträden inför rätten för en målsägande som inte behärskar svenska. Regleringen syftar till att tillförsäkra målsäganden en rättvis rättegång när det gäller möjligheten att ta till vara sina rättigheter och lämna sin utsaga på ett språk som han eller hon talar och förstår. Bestämmelsen är tillämplig vid alla sammanträden inför rätten. Tolken uppgift är inte att bistå med tolkning endast under förhör med målsäganden utan under hela sammanträdet. Det krävs inte att en tolk anlitas i varje situation när målsäganden inte har svenska som modersmål. I vilka fall målsäganden inte ska anses behärska svenska får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. På samma sätt som gäller för en misstänkt är någon förändring i förhållande till hur tolkbehovet för målsägande hittills har bedömts inte avsedd. Den nya skyldigheten att anlita tolk för målsägande vid sammanträden i brottmål avser inte heller att medföra några förändringar av förutsättningarna att anlita tolk för de personer som omfattas av bestämmelsen i styckets första mening.

Genom en hänvisning i 23 kap. 16 § till denna bestämmelse gäller motsvarande rätt till tolkning även under förundersökningen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast av språklig karaktär.

20 kap. 15 a §

En målsägande som har begärt det ska av rätten underrättas om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten.

Paragrafen är ny och reglerar målsägandens rätt till underrättelse om tidpunkt och plats för sammanträden inför rätten i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 5.4. Ändringen genomför delvis artikel 6 i brottsofferdirektivet.

Bestämmelsen innebär att det införs en skyldighet för domstolen att underrätta en målsägande som har begärt det om tid och plats för sammanträden inför rätten i målet. Begäran om att få information kan framställas av målsäganden under förundersökningen i samband med att han eller hon enligt 13 b § förundersökningskungörelsen (1947:948) tillfrågas om det finns önskemål att få sådan information. Domstolen får information om målsägandens begäran genom en anteckning i förundersökningsprotokollet eller på stämningsansökan. Målsäganden kan dock även vända sig direkt till domstolen med en begäran om att bli underrättad. Underrättelseskyldigheten omfattar alla sammanträden som är en följd av brottsanmälan. Skyldigheten gäller även sammanträden till följd av ett överklagande i överrätt. Regleringen gäller i förhållande till alla målsägande, dvs. även sådana målsägande som inte har någon formell roll som part eller som ska höras. Kallas en målsägande till huvudförhandlingen enligt 45 kap. 15 § eller 51 kap. 16 § behöver dock ingen separat underrättelse skickas. Underrättelsen medför inte någon skyldighet för målsäganden att närvara vid förhandlingen. Det utgår inte heller någon ersättning för kostnader för en eventuell närvaro till följd av

underrättelsen. Har en målsägande förklarat att han eller hon inte vill bli underrättad eller återtar en målsägande sin begäran om att bli underrättad ska ingen separat underrättelse ske. Självklart kan en målsägande dock inte genom en sådan förklaring påverka om han eller hon ska kallas till förhandling.

33 kap. 9 §

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att *åt den misstänkte eller på begäran av en målsägande* översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte *eller målsäganden* ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till *det som* handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller, om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som *utfört* översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och tredje styckena ska tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Om det är möjligt ska rätten anlita en översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas för att utföra översättningen.

Paragrafen reglerar översättning av handlingar i domstol. Övervägandena finns i avsnitt 5.3. Ändringen genomför delvis artikel 7 i brottsofferdirektivet.

I *första stycket andra meningen* införs en obligatorisk regel om översättning av handlingar till målsägande i brottmål. Rätten är skyldig att på begäran av en målsägande översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att han eller hon ska kunna ta till vara sin rätt. Med målsägande avses alla målsägande oavsett vilken roll de har i det straffrättsliga förfarandet. Rättens skyldighet gäller endast om målsäganden har begärt att få handlingen eller del av den översatt. Det är således inte rätten som är ansvarig för att ta initiativ till en översättning. Med väsentlig betydelse avses, på samma sätt som gäller för översättning till en misstänkt, dels att handlingens innehåll ska ha väsentlig betydelse i målet, dels att översättningen i sig är väsentlig för att målsäganden ska kunna förstå handlingens innehåll. Om målsäganden kan tillgodogöra sig innehållet i handlingen på något annat sätt, t.ex. genom att det kan förmedlas till honom eller henne av en anhörig eller av målsägandebiträdet, är en översättning inte av väsentlig betydelse. Endast sådana handlingar som har getts in till rätten eller som har upprättats där omfattas av översättningsskyldigheten. Skyldigheten att översätta en handling omfattar inte handlingen i dess helhet utan endast de delar som är väsentliga för att målsäganden ska kunna tillvarata de rättigheter som tillkommer honom eller henne i domstolsförfarandet. Vilka handlingar eller delar av dem som ska översättas får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. I direktivet anges särskilt beslut

om att avsluta det straffrättsliga förfarandet, t.ex. domar och slutliga beslut i målet, och underrättelser om tid och plats för huvudförhandlingen. För en målsägande som är part kan även andra handlingar, som t.ex. innehåller motpartens inställning till ett enskilt anspråk eller viss skriftlig bevisning, vara av sådan väsentlig betydelse i målet att de kan behöva översättas. Är målsäganden biträdd av ett målsägandebiträde torde behovet av en översättning av bevisning och annat material i målet vara mindre. Den nya skyldigheten för domstolen att på begäran av en målsägande översätta en handling eller del av den är inte avsedd att medföra några förändringar av rättens möjlighet att översätta handlingar i de fall som omfattas av bestämmelsen i styckets första mening. Även utan en begäran från målsäganden kan det därför finnas behov av att översätta handlingar i vissa fall.

Möjligheten enligt första stycket sista meningen att göra översättningen muntligt gäller även den nya regleringen om översättning till målsägande.

Genom hänvisningen i 23 kap. 16 § till denna bestämmelse gäller motsvarande rätt till översättning även under förundersökningen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast av språklig karaktär.

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2012/29/EU

av den 25 oktober 2012

om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 82.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽³⁾, och

av följande skäl:

- (1) Unionen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där hörnstenen är ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden i civilmål och brottmål.
- (2) Unionen är fast besluten att skydda brottsoffer och fastställa miniminormer på detta område, och rådet har antagit rambeslut 2001/220/RIF av den 15 mars 2001 om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden ⁽⁴⁾. Inom ramen för Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd ⁽⁵⁾, som antogs av Europeiska rådet vid dess möte den 10 och 11 december 2009, uppmanades kommissionen och medlemsstaterna att undersöka hur man kan förbättra lagstiftning och praktiska stödåtgärder till skydd för offer, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt stöd till och erkännande av alla offer, inbegripet offer för terrorism, som en prioriterad fråga.

(3) I artikel 82.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) föreskrivs fastställande av i medlemsstaterna tillämpliga minimiregler för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i sådana straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension, särskilt vad gäller brottsoffers rättigheter.

(4) I sin resolution av den 10 juni 2011 om en färdplan för att stärka brottsoffers rättigheter och skyddet av brottsoffer, särskilt i samband med straffrättsliga förfaranden ⁽⁶⁾ (Budapestfärdplanen), konstaterade rådet att åtgärder bör vidtas på unionsnivå för att stärka brottsoffers rättigheter samt stödet till och skyddet av brottsoffer. Därför, och i enlighet med den resolutionen, syftar detta direktiv till att se över och komplettera de principer som fastställs i rambeslut 2001/220/RIF och till att ta betydande steg framåt när det gäller nivån av skydd för brottsoffer i hela unionen, framför allt inom ramen för straffrättsliga förfaranden.

(5) I Europaparlamentets resolution av den 26 november 2009 om avskaffande av våld mot kvinnor ⁽⁷⁾ uppmanades medlemsstaterna att förbättra den nationella lagstiftningen och politiken för att bekämpa alla former av våld mot kvinnor och angripa orsakerna till våldet mot kvinnor, inte minst genom förebyggande åtgärder, och uppmanades unionen att garantera rätten till hjälp och stöd för alla offer för våld.

(6) I sin resolution av den 5 april 2011 om prioriteringar och utkast till en ny ram för EU-politiken för att bekämpa våld mot kvinnor ⁽⁸⁾ föreslog Europaparlamentet en strategi för att bekämpa våld mot kvinnor, våld i hemmet och kvinnlig könsstympning, som en grund för framtida straffrättsliga lagstiftningsinstrument mot könsrelaterat våld, inklusive en ram för att bekämpa våld mot kvinnor (politik, förebyggande, skydd, lagföring, åtgärder och partnerskap) som ska följas upp av en handlingsplan på unionsnivå. Internationella regler på detta område innefattar Förenta nationernas konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, antagen den 18 december 1979, rekommendationer och beslut från Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, antagen den 7 april 2011.

⁽¹⁾ EUT C 43, 15.2.2012, s. 39.

⁽²⁾ EUT C 113, 18.4.2012, s. 56.

⁽³⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 12 september 2012 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 4 oktober 2012.

⁽⁴⁾ EGT L 82, 22.3.2001, s. 1.

⁽⁵⁾ EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽⁶⁾ EUT C 187, 28.6.2011, s. 1.

⁽⁷⁾ EUT C 285 E, 21.10.2010, s. 53.

⁽⁸⁾ EUT C 296 E, 2.10.2012, s. 26.

- (7) I Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/99/EU av den 13 december 2011 om den europeiska skyddsordern ⁽¹⁾ fastställs en mekanism för ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i straffrättsliga frågor medlemsstaterna emellan. Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer ⁽²⁾ och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU av den 13 december 2011 om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi ⁽³⁾ behandlar bland annat de specifika behoven hos de särskilda grupper som är offer för människohandel, sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering och barnpornografi.
- (8) I rådets rambeslut 2002/475/RIF av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism ⁽⁴⁾ konstateras att terrorism är en av de allvarligaste överträdelserna av de principer unionen bygger på, däribland principen om demokrati och bekräftar att det bland annat utgör ett hot mot det fria utövandet av de mänskliga rättigheterna.
- (9) Ett brott är en oförrätt mot samhället och en kränkning av brottsoffrens individuella rättigheter. Brottsoffren bör därför erkännas och behandlas på ett respektfullt, hänsynsfullt och professionellt sätt utan någon form av diskriminering på grund av bland annat ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder, kön, könsuttryck, könsidentitet, sexuell läggning, uppehållsstatus eller hälsa. I alla kontakter med behöriga myndigheter som är verksamma inom ramen för straffrättsliga förfaranden och med verksamheter som kommer i kontakt med brottsoffer, till exempel stöd för brottsoffer och verksamheter för reparativ rättvisa, bör brottsoffrens personliga situation och omedelbara behov, ålder, kön, eventuella funktionshinder och mönad beaktas, med full respekt för personens fysiska, psykiska och moraliska integritet. Brottsoffren bör skyddas mot sekundär och upprepad viktimisering, mot hot och mot vedergällning, erhålla lämpligt stöd för att underlätta återhämtningen och garanteras adekvat tillgång till rättslig prövning.
- (10) Detta direktiv behandlar inte villkoren för brottsoffers vistelse på medlemsstaternas territorium. Medlemsstaterna bör vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att det inte är en förutsättning för att ett brottsoffer ska kunna åtnjuta de rättigheter som fastställs i detta direktiv att denne har rätt att uppehålla sig inom medlemsstatens territorium eller har ett visst medborgarskap eller en viss nationalitet. En brottsanmälan eller deltagande i straffrättsliga förfaranden ger inte upphov till några rättigheter vad gäller brottsoffrets uppehållsstatus.
- (11) I detta direktiv fastställs minimiregler. Medlemsstaterna får utvidga de rättigheter som fastställs i detta direktiv för att tillhandahålla en högre skyddsnivå.
- (12) De rättigheter som fastställs i detta direktiv påverkar inte förövarens rättigheter. Uttrycket förövare avser en person som har blivit dömd för ett brott. Med avseende på tillämpningen av detta direktiv avser det emellertid också misstänkta eller tilltalade personer före ett eventuellt erkännande eller en fällande dom och det påverkar inte oskuldspresumtionen.
- (13) Detta direktiv är tillämpligt på straffbara gärningar som har begåtts i unionen och på straffrättsliga förfaranden som äger rum i unionen. Det ger upphov till rättigheter för brottsoffer som utsatts för extraterritoriella överträdelser endast när det gäller straffrättsliga förfaranden som äger rum i unionen. En anmälan till behöriga myndigheter utanför unionen, till exempel ambassader, leder inte till att de skyldigheter som fastställs i detta direktiv blir tillämpliga.
- (14) Vid tillämpningen av detta direktiv måste barnets bästa komma i främsta rummet i enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, antagen den 20 november 1989. Barn som är brottsoffer bör betraktas och behandlas som fullvärdiga innehavare av de rättigheter som fastställs i detta direktiv och bör få utöva de rättigheterna på ett sätt som beaktar deras förmåga att bilda sig egna uppfattningar.
- (15) Vid tillämpningen av detta direktiv bör medlemsstaterna säkerställa att brottsoffer med funktionsnedsättning fullt ut kan åtnjuta de rättigheter som fastställs i detta direktiv på samma villkor som andra, bland annat genom att underlätta tillträdet till lokaler där straffrättsliga förfaranden hålls och tillgången till information.
- (16) Offer för terrorism har drabbats av attacker som i förlängningen syftar till att tillfoga samhället skada. De kan därför behöva särskild omsorg, stöd och skydd på grund av det emot dem begångna brottets särskilda art. Offer för terrorism kan bli föremål för betydande uppmärksamhet från allmänheten och behöver ofta ges ett socialt erkännande och behandlas på ett respektfullt sätt från samhällets sida. Medlemsstaterna bör därför ägna särskild uppmärksamhet åt deras behov och sträva efter att värna om deras värdighet och säkerhet.

⁽¹⁾ EUT L 338, 21.12.2011, s. 2.

⁽²⁾ EUT L 101, 15.4.2011, s. 1.

⁽³⁾ EUT L 335, 17.12.2011, s. 1.

⁽⁴⁾ EGT L 164, 22.6.2002, s. 3.

- (17) Våld som riktas mot en person på grund av den personens kön, könsidentitet eller könsuttryck eller som i oproportionerlig utsträckning drabbar personer av ett visst kön ska ses som könsrelaterat våld. Det kan leda till att offret åsamkas fysisk, sexuell, psykisk eller emotionell skada eller ekonomisk förlust. Könsrelaterat våld ska ses som en typ av diskriminering och som en kränkning av offrets grundläggande friheter och innefattar våld i nära relationer, sexuellt våld (inbegripet våldtäkt, sexuellt tvång och sexuellt ofredande), människohandel, slaveri samt olika slags skadliga beteenden som tvångsaktenskap, kvinnlig könsstympning och så kallade hedersbrott. Kvinnor som är offer för könsrelaterat våld måste också, liksom deras barn, få särskilt stöd och skydd, eftersom det vid sådant våld föreligger en stor risk för sekundär eller upprepad viktigmisering, hot eller vedergällning.
- (18) Våld i nära relationer begås av en person som är eller har varit make eller partner eller annan familjemedlem till brottsoffret, oavsett om förövaren delar eller har delat bostad med brottsoffret eller inte. Sådant våld kan innefatta fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt våld som kan leda till fysisk, psykisk eller emotionell skada eller ekonomisk förlust. Våld i nära relationer är ett allvarligt och ofta dolt socialt problem som kan orsaka ett systematiskt psykiskt och fysiskt trauma med allvarliga följdverkningar eftersom förövaren är en person som offret borde kunna lita på. Offer för våld i nära relationer kan därför behöva särskilda skyddsåtgärder. Kvinnor drabbas oproportionerligt hårt av sådant våld, och situationen kan vara värre om kvinnan är beroende av förövaren ekonomiskt och socialt eller när det gäller hennes rätt att uppehålla sig i landet.
- (19) En person bör anses vara ett brottsoffer oavsett om någon förövare har identifierats, gripits, åtalats eller dömts och oberoende av eventuella familjeband mellan dem. Det är möjligt att även familjemedlemmar till brottsoffer lider skada till följd av brottet. I synnerhet kan familjemedlemmar till en person som avlidit som en direkt följd av ett brott lida skada till följd av brottet. Sådana familjemedlemmar som är indirekta brottsoffer bör därför också åtnjuta skydd enligt detta direktiv. Medlemsstaterna bör dock ha möjlighet att fastställa förfaranden för att begränsa det antal familjemedlemmar som kan komma i åtnjutande av de rättigheter som fastställs i detta direktiv. Om det rör sig om ett barn bör barnet eller, förutom när detta inte är till barnets bästa, vårdnadshavaren få utöva de rättigheter som fastställs i detta direktiv. Detta direktiv påverkar inte nationella administrativa förfaranden och formaliteter för att fastställa att en person är ett brottsoffer.
- (20) Brottsoffrens roll i det straffrättsliga systemet och deras möjlighet att aktivt medverka i straffrättsliga förfaranden varierar mellan medlemsstaterna, beroende på det nationella systemet, och bestäms av en eller flera av följande kriterier: huruvida det nationella systemet medger brottsoffret en rättslig ställning som part i de straffrättsliga förfarandena, huruvida brottsoffret är föremål för ett rättsligt krav på eller ombes att aktivt medverka i straffrättsliga förfaranden, till exempel som vittne, och/eller huruvida brottsoffret enligt nationell rätt har laglig rätt att aktivt medverka i straffrättsliga förfaranden och ansöker om detta, i de fall där det nationella systemet inte medger att ett brottsoffer har en rättslig ställning som part i de straffrättsliga förfarandena. Medlemsstaterna bör avgöra vilket av dessa kriterier som föreligger för att fastställa räckvidden av de rättigheter som fastställs i detta direktiv i de fall där det hänvisas till brottsoffrets roll inom det straffrättsliga systemet i fråga.
- (21) Information och rådgivning från behöriga myndigheter, verksamheter för stöd till brottsoffer och verksamheter för reparativ rättvisa bör så långt som möjligt lämnas i olika former och på ett sätt som kan förstås av brottsoffret. Sådant information och rådgivning bör ges på ett enkelt och begripligt språk. Man bör även försäkra sig om att brottsoffret kan göra sig förstådd under förfarandena. Man bör härvidlag ta hänsyn till brottsoffrets kunskaper i det språk på vilket informationen lämnas, personens ålder, mognad, intellektuella och emotionella kapacitet, läs- och skrivkunighet och eventuella fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Särskild hänsyn bör tas till förståelse- och kommunikationssvårigheter som kan bero på ett funktionshinder, till exempel hörselnedsättning eller talsvårigheter. Om brottsoffrets förmåga att lämna information är begränsad ska även detta beaktas under de straffrättsliga förfarandena.
- (22) Tidpunkten när en anmälan görs bör vid tillämpningen av detta direktiv anses falla inom ramen för de straffrättsliga förfarandena. Detta bör även omfatta situationer där myndigheter på eget initiativ inleder straffrättsliga förfaranden som en följd av ett brott som ett brottsoffer har utsatts för.
- (23) Information om ersättning för kostnader bör ges från och med den första kontakten med en behörig myndighet, till exempel i en broschyr där de grundläggande förutsättningarna för sådan ersättning för kostnader anges. Medlemsstaterna bör inte, i detta tidiga skede av de straffrättsliga förfarandena, vara skyldiga att besluta om huruvida det berörda brottsoffret uppfyller villkoren för ersättning för kostnader.

- (24) När ett brottsoffer anmäler ett brott bör denne få en skriftlig bekräftelse av sin brottsanmälan av polisen med uppgift om de grundläggande aspekterna av brottet, till exempel brottstyp, tidpunkt och plats, samt den eventuella skada eller förlust som har orsakats av brottet. Denna bekräftelse bör innehålla ett ärendenummer och tidpunkten och platsen för anmälan, så att den kan tjäna som bevis för att brottet har anmälts, till exempel med avseende på försäkringsfordringar.
- (25) Utan att det påverkar bestämmelserna om preskriptionstid bör ett dröjsmål med anmälan av ett brott på grund av fruktan för vedergällning, förödmjukelse eller stigmatisering inte föranleda att man inte bekräftar mottagandet av brottsoffrets anmälan.
- (26) Den information som ges bör vara tillräckligt utförlig för att säkerställa att brottsoffren behandlas på ett respektfullt sätt och kan fatta välinformerade beslut om sin medverkan i förfarandena. Det är därför av särskild vikt att brottsoffren får information om det aktuella läget i förfarandet. Detta gäller i lika hög grad för information som gör det möjligt för ett brottsoffer att besluta om att eventuellt begära omprövning av beslutet att inte väcka åtal. Om inte annat anges, bör det vara möjligt att tillhandahålla den information som ska meddelas brottsoffret muntligen eller skriftligen, även på elektronisk väg.
- (27) Information till ett brottsoffer bör lämnas till den senast kända postadressen eller de elektroniska kontaktuppgifter som brottsoffret har uppgett till den behöriga myndigheten. I undantagsfall, till exempel på grund av ett stort antal brottsoffer i ett ärende, bör det vara möjligt att lämna information via pressen, den behöriga myndighetens officiella webbplats eller någon liknande kommunikationskanal.
- (28) Medlemsstaterna bör inte vara skyldiga att lämna information vars röjande skulle kunna påverka en korrekt handläggning av ett ärende eller skada ett visst ärende eller en viss person eller om de anser att detta strider mot deras viktiga säkerhetsintressen.
- (29) Behöriga myndigheter bör säkerställa att brottsoffer erhåller uppdaterade kontaktuppgifter för information i det egna ärendet, såvida inte brottsoffret har uttryckt en önskan om att inte erhålla sådan information.
- (30) En hänvisning till ett "avgörande" i samband med rätten till information, tolkning och översättning bör endast ses som en hänvisning till att någon befunnits skyldig eller icke skyldig, eller att de straffrättsliga förfarandena avslutats på annat sätt. Skälen för ett sådant avgörande bör lämnas till offret genom en kopia av den handling där avgörandet ingår eller genom en kort sammanfattning.
- (31) Rätten till upplysningar om tid och plats för den rättegång som kommer att äga rum till följd av en anmälan om brott som brottsoffret har utsatts för bör även gälla för upplysningar om tid och plats för förhandlingar i samband med överklagande av en dom i målet.
- (32) Särskild information om att förövaren har frigitts eller rymt bör på begäran ges brottsoffren, åtminstone i de fall då de kan befinna sig i fara eller det finns en konstaterad risk för skada för brottsoffren, såvida det inte finns en konstaterad risk för skada för förövaren till följd av underrättelsen. Om det finns en konstaterad risk för skada för förövaren till följd av underrättelsen bör den behöriga myndigheten beakta alla andra risker när den beslutar om en lämplig åtgärd. Hänvisningen till "konstaterad risk för skada för brottsoffren" bör omfatta sådana faktorer som brottets art och allvar och risken för vedergällning. Därför bör den inte tillämpas på situationer där mindre förseelser har begåtts och där risken för att offret ska skadas således endast är mycket låg.
- (33) Brottsoffren bör få information om rätten att överklaga ett beslut om att förövaren ska släppas fri om en sådan rättighet finns enligt nationell lag.
- (34) Rättvisa kan enbart uppnås om brottsoffren på ett ordentligt sätt kan förklara omständigheterna kring brottet och lägga fram bevis på ett sätt som de behöriga myndigheterna kan förstå. Det är likaså viktigt att säkerställa att brottsoffer behandlas på ett respektfullt sätt och att de kan hävda sina rättigheter. Därför bör kostnadsfri tolkning finnas tillgänglig i samband med att brottsoffer hörs och för att göra det möjligt för dem att medverka aktivt under förfarandena, i enlighet med brottsoffrets roll i det berörda straffrättsliga systemet. När det gäller andra aspekter av de straffrättsliga förfarandena kan behovet av tolkning och översättning variera beroende på specifika frågor, brottsoffrens roll i det straffrättsliga systemet i fråga och deras deltagande i förfarandet samt eventuella särskilda rättigheter. Tolkning och översättning behöver i dessa fall bara tillhandahållas i den mån det krävs för att brottsoffren ska kunna utöva sina rättigheter.

- (35) Brottsoffret bör, enligt förfaranden som fastställs i nationell rätt, ha rätt att överklaga ett beslut om att det inte behövs tolkning eller översättning. Denna rätt medför inte någon skyldighet för medlemsstaterna att tillhandahålla någon särskild mekanism eller något särskilt förfarande för överklagande av ett sådant beslut och bör inte leda till att det straffrättsliga förfarandet förlängs på ett oskäligt sätt. En intern omprövning av beslutet i enlighet med befintliga nationella förfaranden skulle vara tillräckligt.
- (36) Den omständigheten att ett brottsoffer talar ett språk som inte är allmänt utbrett bör i sig inte utgöra någon grund för ett beslut om att tolkning eller översättning skulle förlänga det straffrättsliga förfarandet på ett oskäligt sätt.
- (37) Stöd bör finnas tillgängligt från det att de behöriga myndigheterna fått kännedom om brottsoffren och hela tiden under de straffrättsliga förfarandena samt under en lämplig tid efter sådana förfaranden, alltefter brottsoffrets behov och de rättigheter som fastställs i detta direktiv. Olika former av stöd bör lämnas, utan onödiga formaliteter, och med tillräcklig geografisk spridning inom medlemsstaten för att alla brottsoffer ska kunna använda sig av dessa verksamheter. Brottsoffer som lidit avsevärd skada till följd av brottets allvar kan behöva specialiserade stödverksamheter.
- (38) Personer som är särskilt sårbara eller befinner sig i situationer som innebär en särskilt stor risk för skada, exempelvis personer som utsätts för upprepat våld i nära relationer, offer för könsrelaterat våld eller personer som blir offer för andra typer av brott i en medlemsstat där de inte är medborgare eller bosatta, bör erbjudas specialiserat stöd och rättsligt skydd. Specialiserade stödverksamheter bör grunda sig på ett integrerat och riktat tillvägagångssätt som tar särskild hänsyn till brottsoffrens specifika behov, hur allvarlig den skada är som brottsoffret åsamkats till följd av brottet, liksom förhållandet mellan brottsoffer, förövare, barn och den sociala miljön i stort. En av huvuduppgifterna för dessa stödverksamheter och deras personal, som spelar en viktig roll när det gäller att hjälpa brottsoffret att återhämta sig från och övervinna eventuella skador eller trauman som uppstått till följd av brottet, bör vara att informera brottsoffren om de rättigheter som fastställs i detta direktiv så att de kan fatta beslut i en gynnsam miljö där de behandlas på ett värdigt, respektfullt och hänsynsfullt sätt. Till de typer av stöd som sådana specialiserade stödverksamheter bör erbjuda hör bland annat tillhandahållande av skyddat boende, omedelbart medicinskt stöd, hänvisning till medicinska och kriminaltekniska undersökningar vid våldtäkt eller sexuella övergrepp, kort- och långvarig psykologisk rådgivning, behandling av trauman, rättslig rådgivning, tillgång till rättsligt biträde och särskilda verksamheter för barn som direkta eller indirekta brottsoffer.
- (39) Den verksamhet som bedriver stöd för brottsoffer är inte skyldig att på egen hand tillhandahålla omfattande specialistkunskap och yrkesmässig sakkunskap. Vid behov bör verksamheter som bedriver stöd för brottsoffer bistå med att kontakta befintligt professionellt stöd, till exempel psykolog.
- (40) Även om stödet inte bör vara beroende av att brottsoffren gjort en brottsanmälan till någon behörig myndighet, exempelvis till polisen, är sådana myndigheter ofta mest lämpade att informera brottsoffer om vilken typ av stöd de kan få. Medlemsstaterna uppmanas därför att skapa de förutsättningar som krävs för att kunna hänvisa brottsoffer till stödverksamheter för brottsoffer, bland annat genom att sörja för att kraven i fråga om skydd av personuppgifter kan efterlevas och faktiskt efterlevs. Upprepade hänvisningar bör undvikas.
- (41) Brottsoffrens rätt att höras bör anses ha tillgodosetts när offren tillåts göra skriftliga utsagor eller lämna skriftliga förklaringar.
- (42) Rättigheten för barn som är brottsoffer att höras i samband med ett straffrättsligt förfarande bör inte förhindras enbart på grund av att brottsoffret är ett barn eller på grund av brottsoffrets ålder.
- (43) Rätten till omprövning av ett beslut om att inte väcka åtal bör anses avse beslut som fattas av åklagare och undersökningsdomare eller av brottsbekämpande myndigheter som polistjänstemän, men inte domstolsbeslut. Beslut om att inte väcka åtal bör omprövas av en annan person eller myndighet än den som fattat det ursprungliga beslutet, om inte det ursprungliga beslutet om att inte väcka åtal fattades av den högsta åklagarmyndigheten, vars beslut inte kan omprövas i högre instans, i vilket fall omprövningen kan göras av samma myndighet. Rätten till omprövning av ett beslut om att inte väcka åtal berör inte särskilda förfaranden, till exempel förfaranden mot parlaments- eller regeringsledamöter, när det gäller deras officiella ämbetsutövning.

- (44) Ett beslut om att avsluta de straffrättsliga förfarandena bör omfatta situationer där åklagaren beslutar att lägga ner åtalet eller avbryta förfarandena.
- (45) Genom ett beslut av åklagaren som leder till tvistlösning utanför domstol, och följaktligen till att de straffrättsliga förfarandena avslutas, fräntas brottsoffren rätten att begära omprövning av åklagarens beslut om att inte väcka åtal endast om tvistlösningen medför en varning eller ett föreläggande.
- (46) Verksamheter för reparativ rättvisa, till exempel medling mellan brottsoffer och förövare, familjerådslag och andra former av samråd (till exempel "sentencing circles") kan vara till stor nytta för brottsoffret, men kräver skyddsmekanismer för att förebygga sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vedergällning. Sådana verksamheter bör därför i första hand säkerställa brottsoffrets intressen och behov, för att avhjälpa den skada som brottsoffret lidit och undvika ytterligare skada. När ett ärende hänvisas till verksamheter för reparativ rättvisa och förfarandet genomförs, bör man beakta faktorer som brottets art och allvar, graden av trauma, upprepad kränkning av brottsoffrets fysiska, sexuella eller psykologiska integritet, maktobalanser, brottsoffrets ålder, mognad och intellektuella kapacitet, vilka kan begränsa eller minska brottsoffrets förmåga att fatta ett välinformerat beslut, eller kan försvåra möjligheterna att nå ett för brottsoffret positivt resultat. Förfaranden för reparativ rättvisa bör i princip vara konfidentiella, om inte parterna enats om annat, eller om det krävs enligt nationell rätt på grund av allmänintresset. Faktorer som hot som uttalas eller varje form av våld som utövats under förfarandet kan, med hänsyn till allmänintresset, behöva offentliggöras.
- (47) Brottsoffer bör inte förväntas ha kostnader för sin medverkan i straffrättsliga förfaranden. Medlemsstaterna bör enbart vara skyldiga att ersätta nödvändiga kostnader för brottsoffer i samband med deras medverkande i straffrättsliga förfaranden och bör inte vara skyldiga att ersätta brottsoffrens rättegångskostnader. Medlemsstaterna bör ha rätt att tillämpa villkor för ersättning av utgifter enligt nationell rätt, såsom tidsgränser för att begära ersättning för kostnader, standardnivåer för levnadsomkostnader och resekostnader och maximal dagersättning för förlorad inkomst. Rätten till ersättning för kostnader vid straffrättsliga förfaranden bör inte uppkomma i en situation där ett brottsoffer lämnar en utsaga i samband med brottet. Kostnader bör endast ersättas i den mån brottsoffret förpliktas eller anmodas av de behöriga myndigheterna att vara närvarande vid och aktivt medverka i straffrättsliga förfaranden.
- (48) Egendom som har tagits i beslag under straffrättsliga förfaranden och som kan återställas bör återlämnas till brottsoffret så snart som möjligt, om det inte föreligger exceptionella omständigheter, till exempel en tvist om äganderätten eller att innehavet av egendomen är olagligt eller att egendomen i sig själv är olaglig. Rätten att få egendomen återlämnad ska inte påverka legitimt kvarhållande av egendomen för andra rättsliga förfaranden.
- (49) Rätten till ett beslut om ersättning från förövaren och relevant tillämpligt förfarande bör även gälla för brottsoffer som bor i en annan medlemsstat än den där brottet begicks.
- (50) Den skyldighet att överlämna anmälningar som detta direktiv föreskriver bör inte påverka medlemsstaternas behörighet att inleda förfaranden och påverkar inte reglerna om domsrätt, enligt rådets rambeslut 2009/948/RIF av den 30 november 2009 om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden ⁽¹⁾.
- (51) Om brottsoffret har lämnat den medlemsstats territorium där brottet begicks bör den medlemsstaten inte längre vara skyldig att ge hjälp, stöd och skydd utom för sådant som har direkt koppling till ett straffrättsligt förfarande som pågår med anledning av det aktuella brottet, såsom särskilda skyddsåtgärder under domstolsförfaranden. Den medlemsstat där brottsoffret är bosatt bör ge den hjälp, det stöd och det skydd som behövs för att brottsoffret ska kunna återhämta sig.
- (52) Det bör finnas åtgärder för att skydda brottsoffren och deras familjemedlemmar från sekundär eller upprepad viktimisering, hot och vedergällning, till exempel genom interimistiska förelägganden eller skyddsordrar och besöksförbud.

(¹) EUT L 328, 15.12.2009, s. 42.

- (53) Risken för sekundär och upprepad viktimisering, hot och vedergällning, antingen från förövaren eller till följd av medverkan i straffrättsliga förfaranden, bör begränsas genom att förfarandena samordnas på ett sätt som innebär att brottsoffren behandlas på ett respektfullt sätt och gör det möjligt för dem att få förtroende för myndigheterna. Kontakterna med behöriga myndigheter bör underlättas så långt som möjligt, samtidigt som antalet onödiga kontakter med brottsoffret begränsas, till exempel genom att göra videoupptagningar av förhören och tillåta att dessa används under domstolsförandet. Rättstillämparna bör ha tillgång till så många olika åtgärder som möjligt för att kunna förhindra att brottsoffren utsätts för obehag under domstolsförandet, i synnerhet till följd av visuell kontakt med förövaren, dennes familj, medhjälpare eller allmänheten. Därför bör medlemsstaterna uppmanas att, särskilt vad gäller domstolsbyggnader och polisstationer, införa genomförbara och praktiska åtgärder för att där kunna erbjuda brottsoffren sådana möjligheter som separata ingångar och väntrum. Dessutom bör medlemsstaterna i möjligaste mån planera de straffrättsliga förfarandena så att kontakter mellan brottsoffren och deras familjemedlemmar och förövaren undviks, till exempel genom att kalla brottsoffer och förövare vid olika tidpunkter.
- (54) Att skydda brottsoffrets privatliv kan vara ett viktigt sätt att förebygga sekundär och upprepad viktimisering, hot och vedergällning, och det kan göras på olika sätt, till exempel genom att vägra lämna ut eller begränsa utlämningen av uppgifter om vem brottsoffret är, eller om var han eller hon befinner sig. För barn som är brottsoffer är sådant skydd särskilt viktigt, och inbegriper undanhållande av barnets namn. Det kan dock finnas ärenden där barn i undantagsfall kan dra fördel av att information avslöjas eller offentliggörs på ett omfattande sätt, till exempel om ett barn har blivit bortfört. Åtgärder som vidtas för att skydda brottsoffrets privatliv och bilder av dem och deras familjemedlemmar bör alltid vara förenliga med rätten till en rättvis rättegång och till yttrandefrihet, såsom denna erkänns i artiklarna 6 och 10 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.
- (55) Vissa brottsoffer löper särskilt hög risk för sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vedergällning från förövaren i samband med straffrättsliga förfaranden. Det är möjligt att sådana risker beror på brottsoffrets personliga egenskaper, brottstyp eller art eller omständigheterna kring brottet. Det är endast genom individuella bedömningar, som genomförs snarast möjligt, som dessa risker kan identifieras effektivt. Sådana bedömningar bör genomföras för alla brottsoffer för att fastställa om de riskerar sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vedergällning, och vilka särskilda skyddsåtgärder de behöver.
- (56) Individuella bedömningar bör ta hänsyn till personliga faktorer som brottsoffrets ålder, kön och könsidentitet eller könsuttryck, etniska tillhörighet, ras, religion, sexuell läggning, hälsa, funktionshinder, uppehållsstatus, kommunikationssvårigheter, förhållande eller beroendeställning till förövaren och tidigare erfarenhet av brott. Bedömningarna bör även ta hänsyn till brottstyp och art och omständigheterna kring brottet, till exempel huruvida det är fråga om hatbrott, brott som begåtts med diskriminerande motiv, sexuellt våld, våld i nära relationer, huruvida förövaren befann sig i en kontrollsituation, om brottsoffrets bostad är belägen i ett område med hög brottslighet eller som domineras av gäng samt om brottsoffrets ursprungsland inte är den medlemsstat där brottet begicks.
- (57) Bland offer för människohandel, terrorism, organiserad brottslighet, våld i nära relationer, sexuellt våld eller sexuell exploatering, könsrelaterat våld, hatbrott, samt offer med funktionshinder och barn som är brottsoffer tenderar en stor andel att bli utsatta för sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vedergällning. Särskild försiktighet bör iaktas vid bedömningen av om dessa brottsoffer riskerar sådan viktimisering, hot eller vedergällning, och det bör förutsättas att dessa brottsoffer kommer att dra nytta av särskilda skyddsåtgärder.
- (58) Brottsoffer som har identifierats som sårbara för sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vedergällning bör erbjudas lämpliga skyddsåtgärder under de straffrättsliga förfarandena. Åtgärdernas närmare art bör avgöras genom den individuella bedömningen, med hänsyn tagen till brottsoffrets önskemål. Åtgärdernas omfattning bör avgöras utan att det påverkar den brottsanklagades rättigheter och i enlighet med reglerna om domstolarnas bedömningsutrymme. Brottsoffrens oro och rädsla med avseende på förfarandena bör vara avgörande när man fastställer om de är i behov av några särskilda åtgärder.
- (59) Omedelbara operativa behov och hinder kan till exempel göra det omöjligt att säkerställa att det konsekvent är samma polistjänsteman som förhör brottsoffret; sjukdom och moderskaps- eller föräldraledighet är exempel på sådana hinder. Dessutom kanske det inte finns några lokaler tillgängliga som har utformats särskilt för förhör med brottsoffer, till exempel på grund av renoveringsarbeten. I samband med sådana operativa eller praktiska hinder kanske det inte är möjligt att i vissa fall tillhandahålla en särskild åtgärd som har planerats efter en individuell bedömning.

- (60) Om en förmyndare eller en företrädare ska utses för ett barn i enlighet med detta direktiv, kan båda rollerna uppbäras av samma person eller av en juridisk person, en institution eller en myndighet.
- (61) Tjänstemän som är engagerade i straffrättsliga förfaranden och kan förväntas komma i personlig kontakt med brottsoffer bör ges tillgång till och möjlighet att genomgå lämplig inledande och fortlöpande utbildning, som är anpassad till graden av kontakt med brottsoffer, så att de kan identifiera dessa brottsoffer och deras behov och ta hand om dem på ett respektfullt, hänsynsfullt, professionellt och icke-diskriminerande sätt. Personer som kan förväntas bli involverade i en individuell bedömning för att fastställa brottsoffrets specifika behov av skydd och fastställa deras behov av särskilda skyddsåtgärder bör få särskild utbildning i hur en sådan bedömning ska genomföras. Medlemsstaterna bör säkerställa sådan utbildning för polisanställda och domstolspersonal. Utbildning bör likaledes främjas för advokater, åklagare och domare samt för rättstillämpare som tillhandahåller stöd till brottsoffer eller reparativ rättvisa. Detta krav bör vid behov även omfatta utbildning om särskilda stödverksamheter för brottsoffer som brottsoffren bör hänvisas till eller specialutbildning för dem vars arbete är inriktat på brottsoffer med särskilda behov samt särskild psykologisk utbildning. I förekommande fall bör sådan utbildning vara jämställdhetsmedveten och medlemsstaternas utbildningsinsatser bör kompletteras med riktlinjer, rekommendationer och utbyte av bästa praxis i enlighet med Buda-pestfärdplanen.
- (62) Medlemsstaterna bör främja och ha ett nära samarbete med det civila samhällets organisationer, däribland erkända och aktiva icke-statliga organisationer som arbetar med brottsoffer, särskilt i fråga om initiativ till politikutformning, informationsinsatser och kampanjer för medvetandegörande, forsknings- och utbildningsprogram, fortbildning samt uppföljning och utvärdering av effekten av åtgärder för stöd till och skydd av brottsoffer. För att brottsoffer ska erhålla adekvat omsorg, stöd och skydd bör offentliga verksamheter arbeta på ett samordnat sätt och bör involveras på samtliga administrativa nivåer, det vill säga på unionsnivå liksom på nationell, regional och lokal nivå. Brottsoffren bör få hjälp med att söka upp och kontakta behöriga myndigheter för att undvika upprepade hänvisningar. Medlemsstaterna bör överväga att utveckla "enda åtkomstpunkter" eller "kontaktpunkter" som hanterar offrens olika behov i samband med straffrättsliga förfaranden inklusive behovet att erhålla information, hjälp, stöd, skydd och ersättning.
- (63) För att uppmuntra till och underlätta anmälan av brott och för att möjliggöra för brottsoffren att ta sig ur en ond cirkel av upprepad viktigmisering är det väsentligt att det finns pålitliga stödverksamheter till brottsoffrens förfogande och behöriga myndigheter som är beredda att på ett respektfullt, hänsynsfullt, professionellt och icke-diskriminerande sätt bemöta brottsoffrens anmälningar. På så vis kan brottsoffrens förtroende för medlemsstaternas straffrättsliga system förbättras och antalet oanmälda brott minskas. Rättstillämpare som kan förväntas ta emot brottsanmälningar från brottsoffer bör ha lämplig utbildning för att underlätta brottsanmälan och åtgärder bör vidtas för att tredje part ska ges möjlighet att göra anmälan, inbegripet det civila samhällets organisationer. Det bör vara möjligt att använda kommunikationsteknologi såsom e-post, videospelningar eller elektroniska blanketter för att anmäla brott.
- (64) Systematisk och adekvat insamling av statistiska uppgifter är en erkänt viktig del av effektiv politikutformning inom området för de rättigheter som fastställs i detta direktiv. För att göra det lättare att utvärdera tillämpningen av detta direktiv bör medlemsstaterna till kommissionen överlämna relevanta statistiska uppgifter om hur de nationella förfarandena tillämpas på brottsoffer, tillsammans med uppgifter åtminstone om antalet anmälda brott, och brottstyp och, i den mån sådana uppgifter är kända och finns tillgängliga, brottsoffrens antal, ålder och kön. Relevanta statistiska uppgifter kan omfatta uppgifter som har registrerats av rättsvårdande myndigheter och brottsbekämpande organ och, i möjligaste mån, administrativa uppgifter som har samlats in av hälso- och sjukvården, socialtjänsten och offentliga och icke-statliga organisationer som ger stöd till brottsoffer eller verksamheter för reparativ rättvisa och andra organisationer som arbetar med brottsoffer. Rättsliga uppgifter kan omfatta information om anmälda brott, antalet fall som utreds och antalet tilltalade och dömda. Verksamhetsbaserade administrativa uppgifter kan – så långt som möjligt – omfatta uppgifter om hur brottsoffer använder stöd som tillhandahålls av statliga myndigheter och offentliga och privata stödorganisationer, exempelvis hur många personer polisen har hänvisat till stödverksamheter för brottsoffer och hur många brottsoffer som efterfrågar stöd, erhåller eller inte erhåller stöd eller reparativ rättvisa.
- (65) Syftet med detta direktiv är att ändra och utöka bestämmelserna i rambeslut 2001/220/RIF. Eftersom de ändringar som ska göras är omfattande både till antal och till sitt innehåll bör det rambeslutet av tydlighets skull ersättas i sin helhet i förhållande till medlemsstater som deltar i antagandet av detta direktiv.

(66) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheterna och de principer som fastställs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Direktivet syftar särskilt till att främja rätten till värdighet, liv, fysisk och psykisk integritet, frihet och säkerhet, respekten för privatlivet och familjelivet, rätten till egendom, principen om icke-diskriminering, principen om jämställdhet mellan kvinnor och män, barnets rättigheter, äldres och funktionshindrades rättigheter samt rätten till en rättvis rättegång.

(67) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att fastställa miniminormer för brottsoffers rättigheter samt stöd till och skydd av brottsoffer, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför, på grund av dess omfattning och verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

(68) Personuppgifter som behandlas vid genomförandet av detta direktiv bör skyddas i enlighet med rådets rambeslut 2008/977/RIF av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete⁽¹⁾ och i enlighet med de principer som fastställs i Europarådets konvention av den 28 januari 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, som ratificerats av samtliga medlemsstater.

(69) Detta direktiv påverkar inte mer långtgående bestämmelser i andra unionsrättsakter som behandlar de specifika behoven hos särskilda kategorier av brottsoffer, till exempel offer för människohandel, sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering och barnpornografi, på ett mer specifikt sätt.

(70) I enlighet med artikel 3 i protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, har dessa medlemsstater meddelat att de önskar delta i antagandet och tillämpningen av detta direktiv.

(71) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Danmark.

(72) Europeiska datatillsynsmannen har avgett ett yttrande den 17 oktober 2011⁽²⁾ baserat på artikel 41.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter⁽³⁾.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL 1

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Mål

1. Syftet med detta direktiv är att säkerställa att brottsoffer får lämplig information, lämpligt stöd och skydd och kan medverka i straffrättsliga förfaranden.

Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer erkänns och behandlas på ett respektfullt, hänsynsfullt, individuellt, professionellt och icke-diskriminerande sätt vid alla kontakter med verksamheter för stöd till brottsoffer och verksamheter för reparativ rättvisa eller behöriga myndigheter som är verksamma inom ramen för straffrättsliga förfaranden. De rättigheter som fastställs i detta direktiv ska gälla brottsoffer på ett icke-diskriminerande sätt, inbegripet när det gäller deras uppehållsstatus.

2. Vid tillämpningen av detta direktiv ska medlemsstaterna när brottsoffret är ett barn säkerställa att barnets bästa kommer i främsta rummet och bedöms individuellt. Ett barnorienterat förhållningssätt där vederbörlig hänsyn tas till barnets ålder, mognad, synpunkter, behov och problem ska ha företräde. Barnet och dess eventuella vårdnadshavare eller annat juridiskt ombud ska informeras om alla åtgärder eller rättigheter med särskild inriktning på barnet.

Artikel 2

Definitioner

1. I detta direktiv avses med

a) *brottsoffer*:

i) en fysisk person som lidit fysisk, psykisk eller emotionell skada eller ekonomisk förlust som en direkt följd av ett brott,

ii) familjemedlemmar till en person vars död var en direkt följd av ett brott, och som har lidit skada av den personens död.

⁽¹⁾ EUT L 350, 30.12.2008, s. 60.

⁽²⁾ EUT C 35, 9.2.2012, s. 10.

⁽³⁾ EGT L 8, 12.1.2001, s. 1.

- b) *familjemedlemmar*: make eller maka, person som lever tillsammans med brottsoffret i en fast nära relation, i ett gemensamt hushåll och i ett stabilt och varaktigt förhållande, släktingar i rakt upp- eller nedstigande led, syskon och personer som är beroende av brottsoffret.
- c) *barn*: alla personer som är yngre än 18 år.
- d) *reparativ rättvisa*: alla processer som gör det möjligt för brottsoffer och förövare att, om de frivilligt samtycker, aktivt medverka till att nå en lösning när det gäller frågor kring brottet, med hjälp av en opartisk tredje part.
2. Medlemsstaterna får fastställa förfaranden för att
- a) begränsa antalet familjemedlemmar som kan komma i åtnjutande av rättigheter som fastställs i detta direktiv, med beaktande av de individuella omständigheterna i varje fall, och
- b) i förhållande till punkt 1 a ii fastställa vilka familjemedlemmar som har företräde när det gäller utövande av de rättigheter som fastställs i detta direktiv.

KAPITEL 2

INFORMATION OCH STÖD

Artikel 3

Rätt att förstå och bli förstådd

1. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att hjälpa brottsoffren att förstå och att bli förstådda från och med den första kontakten och vid alla ytterligare nödvändiga kontakter med en behörig myndighet i samband med ett straffrättsligt förfarande, även när den myndigheten lämnar information.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att kommunikationen med brottsoffer sker på ett enkelt och begripligt språk, muntligen eller skriftligen. Vid sådan kommunikation ska hänsyn tas till brottsoffrens personliga egenskaper, bland annat eventuella funktionshinder som kan påverka förmågan att förstå eller bli förstådd.
3. Förutsatt att detta inte strider mot brottsoffrets intressen och det straffrättsliga förfarandet inte påverkas negativt ska medlemsstaterna tillåta brottsoffer att åtföljas av en person som de själva valt vid den första kontakten med en behörig myndighet, om brottsoffret behöver hjälp med att förstå och bli förstådd på grund av följderna av brottet.

Artikel 4

Rätt att få information vid den första kontakten med en behörig myndighet

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer utan onödigt dröjsmål erbjuds följande information vid den första kontakten med en behörig myndighet, så att de ges möjlighet att åtnjuta de rättigheter som fastställs i detta direktiv:

- a) Vilken typ av stöd de kan få och från vem, inklusive i förekommande fall grundläggande information om tillgång till vård, eventuellt specialiserat stöd, inklusive psykologiskt stöd, och alternativa bostäder.
- b) Förfarandena för brottsanmälan och brottsoffrens roll i samband med dessa.
- c) Hur och på vilka villkor de kan få skydd, inklusive skyddsåtgärder.
- d) Hur och på vilka villkor de kan få tillgång till juridisk rådgivning, rättshjälp och andra typer av rådgivning.
- e) Hur och på vilka villkor de kan få tillgång till ersättning.
- f) Hur och på vilka villkor de har rätt till tolkning och översättning.
- g) Om ett brottsoffer är bosatt i en annan medlemsstat än den där brottet begicks ska denne informeras om vilka särskilda åtgärder, förfaranden eller mekanismer som finns att tillgå för att skydda brottsoffrets intressen i den medlemsstat där den första kontakten med den behöriga myndigheten tas.
- h) Tillgängliga förfaranden för klagomål om brottsoffrets rättigheter inte respekterats av den behöriga myndighet som är verksam inom ramen för ett straffrättsligt förfarande.
- i) Kontaktuppgifter för information i det egna ärendet.
- j) Tillgängliga verksamheter för reparativ rättvisa.
- k) Hur och på vilka villkor de kan få ersättning för kostnader som har uppstått i samband med deltagandet i det straffrättsliga förfarandet.

2. Omfattningen av den information som avses i punkt 1 och hur detaljerad den är kan variera beroende på brottsoffrens särskilda behov och personliga omständigheter samt brottstyp och art. Ytterligare uppgifter kan också tillhandahållas senare beroende på brottsoffrens behov och hur relevanta dessa uppgifter är i varje skede av förfarandena.

Artikel 5

Rättigheter för brottsoffer i samband med brottsanmälan

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer får en skriftlig bekräftelse av den formella brottsanmälan som de har gjort till en medlemsstats behöriga myndighet med uppgift om de grundläggande aspekterna av brottet i fråga.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer som vill anmäla ett brott och som inte förstår eller talar den behöriga myndighetens språk ska ges möjlighet att göra en brottsanmälan på ett språk som de förstår eller genom att få nödvändigt språkligt stöd.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer som inte förstår eller talar den behöriga myndighetens språk får tillgång till kostnadsfri översättning av den skriftliga bekräftelsen av sin brottsanmälan enligt punkt 1 om brottsoffren så begär, på ett språk som de förstår.

Artikel 6

Rätt att erhålla information om det egna ärendet

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer utan onödigt dröjsmål informeras om att de har rätt att erhålla följande information om det straffrättsliga förfarande som har inletts till följd av en anmälan om brott som har begåtts mot brottsoffret och att de på begäran erhåller sådan information:

- a) Beslut om att lägga ned eller avsluta brottsutredningen eller om att inte åtala förövaren.
- b) Upplysningar om när och var rättegången kommer att äga rum samt innebörden av anklagelserna mot förövaren.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer, i enlighet med den roll de har i det berörda straffrättsliga systemet, utan onödigt dröjsmål informeras om att de har rätt att erhålla följande information om det straffrättsliga förfarande som har inletts till följd av en anmälan om brott som har begåtts mot brottsoffret och att de på begäran erhåller sådan information:

- a) Slutliga domstolsavgöranden.
- b) Upplysningar om hur det straffrättsliga förfarandet fortskrider, med undantag för om utlämnandet av dessa upplysningar skulle kunna försvåra en korrekt handläggning av ärendet.

3. Den information som lämnas enligt punkterna 1 a and 2 a ska innehålla skälen eller en kortfattad sammanfattning av skälen till beslutet i fråga, med undantag för ett jurybeslut eller ett beslut där motiveringen är konfidentiell, i de fall motiveringen av sådana beslut enligt nationell rätt inte lämnas ut.

4. Brottsoffers önskan att erhålla information eller inte ska vara bindande för den behöriga myndigheten, såvida inte denna information måste tillhandahållas med anledning av brottsoffrets rätt till aktiv medverkan i de straffrättsliga förfarandena. Medlemsstaterna ska tillåta brottsoffer att när som helst ändra sin önskan, vilken sedan ska beaktas.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer ges möjlighet att utan onödigt dröjsmål underrättas om när den person som har frihetsberövats, åtalats eller dömts för brott i ett straffrättsligt ärende som berör dem försätts på fri fot eller har rymt. Dessutom ska medlemsstaterna säkerställa att brottsoffer underrättas om alla relevanta skyddsåtgärder som utfärdas för dem om förövaren frigges eller rymmer.

6. Brottsoffer ska på begäran erhålla den information som föreskrivs i punkt 5, åtminstone i de fall då de kan befinna sig i fara eller det finns en konstaterad risk för skada för dem, såvida det inte finns konstaterad risk för skada för förövaren till följd av underrättelsen.

Artikel 7

Rätt till tolkning och översättning

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer som inte förstår eller talar det språk på vilket de straffrättsliga förfarandena genomförs på begäran får tillgång till kostnadsfri tolkning, i enlighet med den roll de har i det straffrättsliga systemet i fråga vid straffrättsliga förfaranden, åtminstone när de utfrågas eller hörs av utredande eller rättsliga myndigheter, till exempel vid polisförhör, och att de blir tolkade i samband med deras aktiva medverkan vid domstolsförhandlingar samt vid nödvändiga preliminära utfrågningar.

2. Utan att det påverkar den brottsanklagades rättigheter och i enlighet med reglerna om domstolarnas bedömningsutrymme får kommunikationsteknik som videokonferenser, telefon eller internet användas, förutom när tolken måste vara fysiskt närvarande för att säkerställa brottsoffrens möjligheter att utöva sina rättigheter eller förstå förfarandet.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer som inte förstår eller talar det språk på vilket de straffrättsliga förfarandena genomförs, i enlighet med brottsoffrens roll i det straffrättsliga systemet i fråga vid straffrättsliga förfaranden, på begäran får tillgång till kostnadsfri översättning av information som är väsentlig för att brottsoffren ska kunna utöva sina rättigheter i straffrättsliga förfaranden, till ett språk de förstår, i den utsträckning som brottsoffren ges tillgång till sådan information. Översättningar av sådan information ska inbegripa åtminstone varje beslut om att avsluta de straffrättsliga förfarandena gällande brott som har begåtts mot dem och, på brottsoffrets begäran, antingen skälen för beslutet, eller en kortfattad sammanfattning av dessa, med undantag för ett jurybeslut eller ett beslut där motiveringen är konfidentiell, i de fall motiveringen av sådana beslut enligt nationell rätt inte lämnas ut.

4. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer som i enlighet med artikel 6.1 b har rätt till information om när och var rättegången kommer att äga rum och som inte förstår den behöriga myndighetens språk på begäran får en översättning av den information som de har rätt till.

5. Brottsoffer får lämna in en motiverad ansökan om att en handling ska anses som väsentlig. Det ska inte föreligga någon skyldighet att översätta delar av väsentliga handlingar som inte är relevanta för att brottsoffer ska kunna medverka aktivt i de straffrättsliga förfarandena.

6. Utan hinder av punkterna 1 och 3 får en muntlig översättning eller en muntlig sammanfattning av väsentliga handlingar tillhandahållas i stället för en skriftlig översättning, under förutsättning att en sådan muntlig översättning eller sammanfattning inte påverkar rätten till en rättvis rättegång.

7. Medlemsstaterna ska säkerställa att den behöriga myndigheten bedömer huruvida brottsoffer behöver tolkning eller översättning enligt punkterna 1 och 3. Brottsoffer får överklaga ett beslut om att inte tillhandahålla tolkning eller översättning. De processrättsliga reglerna för ett sådant överklagande ska fastställas i nationell rätt.

8. Tolkning och översättning samt varje prövning av ett överklagande av ett beslut om att inte tillhandahålla tolkning eller översättning enligt denna artikel får inte på ett oskäligt sätt förlänga det straffrättsliga förfarandet.

Artikel 8

Rätt till hjälp från stödverksamheter för brottsoffer

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer efter behov får kostnadsfri och konfidentiell hjälp från stödverksamheter för brottsoffer som tillvaratar brottsoffrets intressen, såväl före som under och en lämplig tid efter straffrättsliga förfaranden. Familjemedlemmar ska ha tillgång till stödverksamheter för brottsoffer efter behov och i enlighet med omfattningen av den skada de har lidit till följd av det brott som har begåtts mot brottsoffret.

2. Medlemsstaterna ska underlätta för den behöriga myndighet till vilken anmälan gjordes och andra berörda enheter att hänvisa brottsoffer till stödverksamheter för brottsoffer.

3. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att inrätta kostnadsfria och konfidentiella specialiserade stödverksamheter utöver, eller som en integrerad del av, allmänna stödverksamheter

för brottsoffer eller göra det möjligt för stödorganisationer för brottsoffer att anlita redan befintliga specialiserade enheter som tillhandahåller sådant specialiserat stöd. Brottsoffer ska efter sina specifika behov ha tillgång till sådana verksamheter och familjemedlemmar ska ha tillgång efter sina specifika behov och i enlighet med omfattningen av den skada de har lidit till följd av det brott som har begåtts mot brottsoffret.

4. Stödverksamheter för brottsoffer och specialiserade stödverksamheter får inrättas som offentliga eller icke-statliga organisationer och får organiseras antingen yrkesmässigt eller på frivillig grund.

5. Medlemsstaterna ska säkerställa att möjligheterna att få tillgång till stödverksamheter för brottsoffer inte är beroende av huruvida ett brottsoffer formellt har anmält brottet till en behörig myndighet.

Artikel 9

Stöd från stödverksamheter för brottsoffer

1. Stödverksamheter för brottsoffer som avses i artikel 8.1 ska minst tillhandahålla följande:

- a) Information, rådgivning och stöd som är relevant för brottsoffrets rättigheter, bland annat upplysningar om nationella system för brottsskadeersättning och deras roll i straffrättsliga förfaranden, inbegripet förberedelser för att närvara vid rättegången.
- b) Information om eller direkt hänvisning till relevanta specialiserade befintliga stödverksamheter.
- c) Emotionellt stöd och, där sådant stöd finns att tillgå, psykologiskt stöd.
- d) Rådgivning om ekonomiska och praktiska frågor till följd av brottet.
- e) Rådgivning om risken för sekundär och upprepad viktimering, hot och vedergällning, samt hur sådant ska förebyggas eller undvikas, om detta inte tillhandahålls av andra offentliga eller privata verksamheter.

2. Medlemsstaterna ska uppmana stödverksamheterna för brottsoffer att ägna särskild uppmärksamhet åt de särskilda behoven hos sådana brottsoffer som har lidit avsevärd skada till följd av brottets allvar.

3. Om detta inte tillhandahålls av andra offentliga eller privata verksamheter ska de specialiserade stödverksamheter som avses i artikel 8.3 minst utveckla och tillhandahålla följande:

- a) Skyddat boende eller annat lämpligt tillfälligt boende för brottsoffer som behöver en säker plats på grund av en överhängande risk för sekundär eller upprepad viktigmisering, hot eller vedergällning.
- b) Målinriktat och integrerat stöd till brottsoffer med särskilda behov, såsom personer som har utsatts för sexuellt våld, könsrelaterat våld och våld i nära relationer, inbegripet stöd med anledning av trauman samt rådgivning.

KAPITEL 3

DELTAGANDE I STRAFFRÄTTSLIGA FÖRFARANDE

Artikel 10

Rätt att höras

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer får höras under de straffrättsliga förfarandena och att de får lägga fram bevisning. I de fall där ett barn som är brottsoffer ska höras ska vederbörlig hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

2. De processrättsliga regler enligt vilka brottsoffer kan höras under straffrättsliga förfaranden och lägga fram bevisning ska fastställas i nationell rätt.

Artikel 11

Rättigheter i samband med beslut om att inte väcka åtal

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer, i enlighet med sin roll i det straffrättsliga systemet i fråga, har rätt till omprövning av ett beslut att inte väcka åtal. De processrättsliga reglerna för sådan omprövning ska fastställas i nationell rätt.

2. I de fall där brottsoffrets roll i det straffrättsliga systemet i fråga, i enlighet med nationell rätt, kommer att fastställas först efter att ett beslut har fattats om att väcka åtal mot förövaren ska medlemsstaterna säkerställa att åtminstone brottsoffer som har utsatts för grova brott har rätt till omprövning av ett beslut om att inte väcka åtal. De processrättsliga reglerna för sådan omprövning ska fastställas i nationell rätt.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer utan onödigt dröjsmål informeras om att de har rätt att få, och att de på begäran får tillräcklig information för att kunna avgöra om de vill begära omprövning av beslut om att inte väcka åtal.

4. I det fall beslutet om att inte väcka åtal fattas av den högsta åklagarmyndigheten vars beslut enligt nationell rätt inte får omprövas får omprövning verkställas av samma myndighet.

5. Punkterna 1, 3 och 4 är inte tillämpliga när åklagaren har beslutat att inte väcka åtal, om ett sådant beslut leder till tvistlösning utanför domstol, i den mån en sådan möjlighet ges i nationell rätt.

Artikel 12

Rätt till skydd inom ramen för verksamheter för reparativ rättvisa

1. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att skydda brottsoffret från sekundär och upprepad viktigmisering, hot och vedergällning, och åtgärderna ska genomföras när verksamheter för reparativ rättvisa medverkar. Sådana åtgärder ska säkerställa att brottsoffer som väljer att delta i förfaranden för reparativ rättvisa har tillgång till säker och kompetent reparativ rättvisa, med uppfyllande av minst följande villkor:

- a) Verksamheter för reparativ rättvisa ska, med förbehåll för eventuella säkerhetshänsyn, nyttjas endast när det ligger i brottsoffrets intresse, efter frivilligt och välinformerat samtycke från brottsoffret; detta samtycke får när som helst återkallas.
- b) Innan brottsoffret lämnar sitt samtycke till att delta i förfarandet för reparativ rättvisa ska denne få uttömmande och objektiv information om det förfarandet och eventuella resultat samt om hur förfarandet för övervakning av en eventuell överenskommelse ser ut.
- c) Förövaren måste ha bekräftat de grundläggande sakförhållandena i ett ärende.
- d) Eventuella överenskommelser är frivilliga och hänsyn till dem kan tas vid eventuella vidare straffrättsliga förfaranden.

e) Diskussioner som förs i förfaranden för reparativ rättvisa och som inte är offentliga är konfidentiella och ska inte avslöjas i ett senare skede, utom om parterna samtycker eller om det krävs enligt nationell rätt med hänsyn till ett övervägande allmänintresse.

2. Medlemsstaterna ska i tillämpliga fall underlätta hänskjutandet av ärenden till verksamheter för reparativ rättvisa, bland annat genom att fastställa förfaranden eller riktlinjer om villkoren för ett sådant hänskjutande.

Artikel 13

Rätt till rättshjälp

Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer har tillgång till rättshjälp när de är parter i straffrättsliga förfaranden. De villkor eller processrättsliga regler enligt vilka brottsoffren har tillgång till rättshjälp ska fastställas i nationell rätt.

*Artikel 14***Rätt till kostnadsersättning**

Medlemsstaterna ska ge brottsoffer som deltar i straffrättsliga förfaranden möjlighet att begära ersättning för kostnader som har uppstått till följd av deras aktiva medverkan i straffrättsliga förfaranden, i enlighet med deras roll i det straffrättsliga systemet i fråga. De villkor eller processrättsliga regler enligt vilka brottsoffer kan få ersättning för kostnader ska fastställas i nationell rätt.

*Artikel 15***Rätt att återfå egendom**

Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer vars egendom har beslagtogs i samband med straffrättsliga förfaranden utan dröjsmål återfår egendomen efter ett beslut av en behörig myndighet, såvida egendomen inte är nödvändig för de straffrättsliga förfarandena. De villkor eller processrättsliga regler enligt vilka sådan egendom återlämnas till brottsoffren ska fastställas i nationell rätt.

*Artikel 16***Rätt till beslut om ersättning från förövaren i samband med straffrättsliga förfaranden**

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att brottsoffer under loppet av de straffrättsliga förfarandena inom rimlig tid får ett beslut om ersättning från förövaren, utom när nationell rätt föreskriver att ett sådant beslut ska fattas genom andra rättsliga förfaranden.

2. Medlemsstaterna ska verka för åtgärder som uppmuntrar förövarna att ge lämplig ersättning till brottsoffren.

*Artikel 17***Rättigheter för brottsoffer bosatta i en annan medlemsstat**

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att deras behöriga myndigheter kan vidta lämpliga åtgärder för att minimera de svårigheter som uppstår när brottsoffret är bosatt i en annan medlemsstat än den där brottet begicks, särskilt med avseende på var de rättsliga förfarandena ska äga rum. I detta syfte ska de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där brottet begicks särskilt ha rätt att

a) ta upp en förhørsutsaga från brottsoffret omedelbart efter brottsanmälan till den behöriga myndigheten,

b) i största möjliga utsträckning höra brottsoffer som är bosatta utomlands med hjälp av de bestämmelser om videokonferenser och telefonkonferenser som fastställs i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater av den 29 maj 2000 ⁽¹⁾.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att offer för brott som har begåtts i en annan medlemsstat än den där de är bosatta kan göra en anmälan till de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där de är bosatta, om de inte har kunnat göra detta i den medlemsstat där brottet begicks eller om de, vid brott som enligt den medlemsstatens nationella rätt anses grova, inte har velat göra en anmälan där.

3. Medlemsstaterna ska säkerställa att den behöriga myndighet till vilken brottsoffret gör en anmälan utan dröjsmål överlämnar denna till den behöriga myndigheten i den medlemsstat där brottet begicks, om behörigheten att inleda förfaranden inte har utövats av den medlemsstat i vilken anmälan gjordes.

KAPITEL 4

SKYDD FÖR BROTTSOFFER OCH ERKÄNNANDE AV BROTTSOFFER MED SPECIFIKA SKYDDSBEHOV*Artikel 18***Rätt till skydd**

Utan att det påverkar den brottsanklagades rättigheter ska medlemsstaterna säkerställa att åtgärder finns tillgängliga för att skydda brottsoffer och deras familjemedlemmar från sekundär och upprepad viktigmisering, hot och vedergällning, inbegripet risken att brottsoffer drabbas av psykisk eller emotionell skada samt för att skydda brottsoffers värdighet vid förhör och vittnesmål. Sådana åtgärder ska vid behov även omfatta förfaranden som är fastställda i nationell rätt för fysiskt skydd av brottsoffer och deras familjemedlemmar.

*Artikel 19***Rätt att undvika kontakt mellan brottsoffer och förövare**

1. Medlemsstaterna ska fastställa de nödvändiga förutsättningarna för att säkerställa att kontakt kan undvikas mellan å ena sidan brottsoffer och vid behov deras familjemedlemmar och å andra sidan förövaren i lokaler där straffrättsliga förfaranden genomförs, såvida inte sådan kontakt är nödvändig för de straffrättsliga förfarandena.

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att nya domstolsbyggnader har separata väntrum för brottsoffer.

*Artikel 20***Brottsoffers rätt till skydd vid brottsutredningar**

Utan att det påverkar den brottsanklagades rättigheter ska medlemsstaterna i enlighet med reglerna om domstolarnas bedömningsutrymme säkerställa att följande sker vid brottsutredningar:

a) Brottsoffer ska förhöras utan onödigt dröjsmål efter det att brottet har anmälts till den behöriga myndigheten.

b) Antalet förhör med brottsoffer ska minimeras och förhör ska bara hållas om det är strikt nödvändigt för brottsutredningarna.

⁽¹⁾ EGT C 197, 12.7.2000, s. 3.

- c) Brottsoffer får åtföljas av sitt juridiska ombud och av någon annan person som de själva har valt, såvida det inte föreligger ett motiverat beslut som fastställer något annat.
- d) Läkarundersökningar ska begränsas så mycket som möjligt och endast göras när de är strikt nödvändiga för de straffrättsliga förfarandena.

Artikel 21

Rätt till skydd av privatliv

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att behöriga myndigheter under det straffrättsliga förfarandet kan vidta lämpliga åtgärder för att skydda brottsoffers privatliv, inklusive brottsoffrets personliga särdrag till vilka hänsyn tas vid den individuella bedömning som föreskrivs i artikel 22, och bilder av brottsoffer och deras familjemedlemmar. Medlemsstaterna ska dessutom säkerställa att behöriga myndigheter får vidta alla lagenliga åtgärder för att förhindra offentlig spridning av all information som kan leda till att barn som är brottsoffer identifieras.
2. För att skydda brottsoffers privatliv, integritet och personuppgifter ska medlemsstaterna, med respekt för yttrandefriheten och informationsfriheten och mediernas frihet och mångfald, uppmuntra medierna att tillämpa självreglering.

Artikel 22

Individuell bedömning av brottsoffer för att fastställa specifika skyddsbehov

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en individuell bedömning snabbt görs av brottsoffer i enlighet med nationella förfaranden för att fastställa specifika skyddsbehov och för att avgöra huruvida och i vilken utsträckning de skulle få del av särskilda åtgärder under de straffrättsliga förfarandenas gång, i enlighet med vad som föreskrivs i artiklarna 23 och 24, på grund av deras särskilda sårbarhet för sekundär eller upprepad viktigmisering, hot eller vedergällning.
2. Vid den individuella bedömningen ska hänsyn särskilt tas till
- a) brottsoffrets personliga särdrag,
 - b) brottstypen eller brottets art, och
 - c) omständigheterna kring brottet.
3. Inom ramen för den individuella bedömningen ska särskild uppmärksamhet ägnas åt brottsoffer som har lidit avsevärd skada till följd av brottets allvar, brottsoffer som har utsatts för ett brott som begåtts med diskriminerande motiv som kan ha koppling till framför allt deras personliga särdrag, brottsoffer vars förhållande eller beroendeställning till förövaren gör dem särskilt sårbara. Härvid ska offer för terrorism, organiserad

brottslighet, människohandel, könsrelaterat våld, våld i nära relationer, sexuellt våld eller sexuell exploatering och hatbrott samt offer med funktionshinder vederbörligen beaktas.

4. Med avseende på tillämpningen av detta direktiv ska barn som är brottsoffer anses ha specifika skyddsbehov på grund av sin sårbarhet för sekundär eller upprepad viktigmisering, hot eller vedergällning. För att avgöra huruvida och i vilken utsträckning de skulle vara hjälpta av sådana särskilda åtgärder som föreskrivs i artiklarna 23 och 24 ska barn som är brottsoffer genomgå en individuell bedömning som föreskrivs i punkt 1 i den här artikeln.

5. Omfattningen av den individuella bedömningen får anpassas med hänsyn till brottets allvar och graden av uppenbar skada som har åsamkats brottsoffret.

6. En sådan individuell bedömning ska göras i nära samverkan med brottsoffret och ska ta hänsyn till deras önskemål, inklusive om de inte önskar få del av särskilda åtgärder som föreskrivs i artiklarna 23 och 24.

7. Om de omständigheter som ger upphov till en individuell bedömning har förändrats avsevärt ska medlemsstaterna säkerställa att den uppdateras under hela det straffrättsliga förfarandet.

Artikel 23

Rätten till skydd för brottsoffer med specifika skyddsbehov under straffrättsliga förfaranden

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar den brottsanlagades rättigheter och i enlighet med reglerna om domstolarnas bedömningsutrymme, säkerställa att brottsoffer med specifika skyddsbehov som åtnjuter särskilda åtgärder som fastställts till följd av en individuell bedömning som föreskrivs i artikel 22.1 kan komma i åtnjutande av de åtgärder som föreskrivs i punkterna 2 och 3 i den här artikeln. En särskild åtgärd som planerats efter en individuell bedömning ska inte tillhandahållas om operativa eller praktiska hinder gör detta omöjligt eller om det finns ett trängande behov av att förhöra brottsoffret och underlåtenhet att göra detta skulle kunna skada brottsoffret, någon annan person eller påverka förfarandet negativt.
2. Följande åtgärder ska under brottsutredningar finnas tillgängliga för brottsoffer med specifika skyddsbehov enligt artikel 22.1:
- a) Förhör med brottsoffret hålls i lokaler som har utformats eller ställts i ordning för detta ändamål.
 - b) Förhör med brottsoffret hålls av eller med hjälp av yrkeskunniga personer som är särskilt utbildade för detta ändamål.

- c) Alla förhör med brottsoffret genomförs av samma personer, om detta kan göras utan hinder för god rättsskipning.
- d) Alla förhör med brottsoffer som har utsatts för sexuellt våld, könsrelaterat våld eller våld i nära relationer genomförs, om brottsoffret så önskar, av personer av samma kön som brottsoffret såvida de inte genomförs av en åklagare eller domare och förutsatt att detta inte påverkar det straffrättsliga förfarandet negativt.

3. Följande åtgärder ska under brottsutredningar finnas tillgängliga för brottsoffer med specifika skyddsbehov som fastställs i enlighet med artikel 22.1:

- a) Åtgärder för att förhindra visuell kontakt mellan brottsoffer och förövare, även under avläggandet av förhørsutsaga, med lämpliga hjälpmedel, inklusive kommunikationsteknik.
- b) Åtgärder som ger brottsoffret möjlighet att höras i rätten utan att behöva vara närvarande, i synnerhet med användning av lämplig kommunikationsteknik.
- c) Åtgärder för att undvika onödigt utfrågning om brottsoffrets privata förhållanden som inte är relaterade till brottet.
- d) Åtgärder som gör det möjligt att höra personen inom stängda dörrar.

Artikel 24

Barns rätt till skydd som brottsoffer under straffrättsliga förfaranden

1. Utöver de åtgärder som föreskrivs i artikel 23 ska medlemsstaterna, när brottsoffret är ett barn, säkerställa följande:

- a) När ett barn som är brottsoffer förhörs i samband med straffrättsliga förfaranden får audiovisuella upptagningar alltid göras och användas som bevisning vid straffrättsliga förfaranden.
- b) Vid brottsutredningar och straffrättsliga förfaranden ska behöriga myndigheter, i enlighet med brottsoffrets roll i det straffrättsliga systemet i fråga, utse en särskild företrädare för ett barn som är brottsoffer, om vårdnadshavarna enligt nationell rätt inte får företräda barnet som är brottsoffer på grund av att det föreligger en intressekonflikt mellan dem och barnet som är brottsoffer, eller om det inte finns någon medföljande vuxen eller om barnet som är brottsoffer har skilts från sin familj.
- c) I de fall där barnet som är brottsoffer har rätt att företrädas av ett juridiskt biträde, ska barnet ha rätt att företrädas av ett eget juridiskt biträde i sitt eget namn i förfaranden där det

föreligger, eller skulle kunna föreligga, en intressekonflikt mellan barnet som är brottsoffer och vårdnadshavarna.

De processrättsliga reglerna för de audiovisuella upptagningar som avses i punkt 1 a och användningen av dem ska fastställas i nationell rätt.

2. Ett brottsoffer vars ålder är osäker och som kan uppfattas som minderårig ska med avseende på tillämpningen av detta direktiv antas vara ett barn.

KAPITEL 5

ÖVRIGA BESTÄMMELSER

Artikel 25

Fortbildning av rättstillämpare

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att tjänstemän som kan förväntas komma i kontakt med brottsoffer, till exempel poliser och domstolspersonal, får både allmän och specialiserad utbildning på en nivå som är anpassad till kontakten med brottsoffer, i syfte att öka deras medvetenhet om brottsoffrets behov och göra det möjligt för dem att behandla brottsoffer på ett opartiskt, respektfullt och professionellt sätt.

2. Utan att domstolsväsendets oberoende eller skillnader i organisationen av det inom unionen påverkas, ska medlemsstaterna kräva att de som är ansvariga för utbildning av domare och åklagare som deltar i straffrättsliga förfaranden ger både allmän och specialiserad utbildning för att öka domares och åklagares medvetenhet om brottsoffrets behov.

3. Med vederbörlig hänsyn till juristkårens oberoende ska medlemsstaterna rekommendera att de som ansvarar för utbildning av jurister ska ge både allmän och specialiserad utbildning för att öka juristers medvetenhet om brottsoffrets behov.

4. Medlemsstaterna ska genom sina offentliga organisationer eller genom att finansiera organisationer för stöd till brottsoffer, uppmuntra initiativ som möjliggör att de som tillhandahåller stödverksamheter för brottsoffer liksom verksamheterna för reparativ rättvisa, får lämplig utbildning på en nivå som är anpassad till kontakten med brottsoffer, för att säkerställa att dessa verksamheter tillhandahålls i enlighet med yrkesnormerna på ett opartiskt, respektfullt, och professionellt sätt.

5. Beroende på rättstillämparnas uppgifter samt arten och omfattningen av deras kontakter med brottsoffer, bör utbildningen syfta till att möjliggöra för rättstillämparen att känna igen brottsoffer och behandla dem på ett respektfullt, professionellt och icke-diskriminerande sätt.

Artikel 26

Samarbete och samordning av insatser

1. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att underlätta samarbetet mellan medlemsstaterna för att förbättra brottsoffers möjlighet att utöva de rättigheter som fastställs i detta direktiv och enligt nationell rätt. Samarbetet ska åtminstone syfta till

- a) utbyte av god praxis,
- b) samråd i individuella fall, och
- c) hjälp till europeiska nätverk som arbetar med frågor av direkt betydelse för brottsoffers rättigheter.

2. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder, inbegripet på internet, som syftar till att höja medvetenheten om de rättigheter som fastställs i detta direktiv, minskar risken för viktimisering och minimerar de negativa följderna av brott och risken för sekundär och upprepad viktimisering, hot och vedergällning, i synnerhet genom att inrikta sig på riskgrupper som barn, offer för könsrelaterat våld och våld i nära relationer. Sådana insatser kan inbegripa kampanjer för information och medvetandegörande och forsknings- och utbildningsprogram, i tillämpliga fall i samarbete med relevanta organisationer i det civila samhället och andra intressenter.

KAPITEL 6

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 27

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast den 16 november 2015 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

2. När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 28

Tillhandahållande av information och statistik

Medlemsstaterna ska senast den 16 november 2017 och vart tredje år därefter till kommissionen överlämna tillgänglig infor-

mation som visar hur brottsoffer har använt de rättigheter som fastställs i detta direktiv.

Artikel 29

Rapport

Kommissionen ska senast den 16 november 2017 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet med en utvärdering av i vilken utsträckning medlemsstaterna har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att efterleva bestämmelserna i detta direktiv, inbegripet en beskrivning av de åtgärder som vidtas i enlighet med artikel 8, 9 och 23, vid behov åtföljd av lagstiftningsförslag.

Artikel 30

Ersättande av rambeslut 2001/220/RIF

Rambeslut 2001/220/RIF ersätts härmed med avseende på de medlemsstater som deltar i antagandet av detta direktiv, dock utan att det påverkar medlemsstaternas skyldigheter när det gäller tidsfristen för införlivande i nationell rätt.

Med avseende på de medlemsstater som deltar i antagandet av detta direktiv ska hänvisningar till det rambeslutet anses som hänvisningar till detta direktiv.

Artikel 31

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 32

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördragen.

Utfärdat i Strasbourg den 25 oktober 2012.

På Europaparlamentets vägnar

M. SCHULZ

Ordförande

På rådets vägnar

A. D. MAVROYIANNIS

Ordförande

Rättelse till Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF

(Europeiska unionens officiella tidning L 315 av den 14 november 2012)

På sidan 72, artikel 23.3, ska det

i stället för: "3. Följande åtgärder ska under brottsutredningar finnas tillgängliga för brottsoffer med specifika skyddsbehov som fastställts i enlighet med artikel 22.1:"

vara: "3. Följande åtgärder ska under domstolsförfaranden finnas tillgängliga för brottsoffer med specifika skyddsbehov som fastställts i enlighet med artikel 22.1:"

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken att 5 kap. 6 §, 9 kap. 9 § och 33 kap. 9 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

6 §⁵

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, *får* en tolk anlitas att biträda rätten. *Om en misstänkt i ett brottmål inte behärskar svenska, ska en tolk anlitas vid sammanträden inför rätten.*

Om en part, ett vittne eller någon annan som ska höras inför rätten inte behärskar svenska, *ska* en tolk anlitas att biträda rätten.

Rätten ska, om det är möjligt, förordna en tolk som är auktoriserad att biträda som tolk i målet. I annat fall ska en annan lämplig person förordnas. Om det vid domstolen finns en allmän tolk i det språk som det är fråga om, ska han eller hon anlitas.

Det som föreskrivs i första stycket om den som inte behärskar svenska gäller också den som till följd av en hörselnedsättning eller talsvårigheter behöver en tolk. Om det är lämpligt, får ett tekniskt hjälpmedel användas i stället för att en tolk anlitas.

Den som står i ett sådant förhållande till saken eller till en part att det kan anses minska hans eller hennes tillförlitlighet, får inte anlitas som tolk.

Bestämmelser om anställande av allmän tolk och om anlitan av tolk för den som har en hörselnedsättning eller talsvårigheter meddelas av regeringen.

9 kap.

9 §⁶

Bestämmelser i denna balk om att den som *skall* kallas till ett sammanträde *skall* föreläggas vite i vissa fall gäller inte den som är under femton år. Vite *skall* inte heller föreläggas om den som *skall* kallas fyllt femton men inte arton

Bestämmelser i denna balk om att den som *ska* kallas till ett sammanträde *ska* föreläggas vite i vissa fall gäller inte den som är under femton år. Vite *ska* inte heller föreläggas om den som *ska* kallas fyllt femton men inte arton

⁵ Senaste lydelse 2013:663.

⁶ Senaste lydelse 2002:381.

år och det finns anledning att anta att han eller hon inte kan infinna sig utan medverkan av vårdnadshavare eller annan som svarar för hans eller hennes vård och fostran.

Den omständigheten att något vite inte har förelagts hindrar inte att den unge kallas på nytt eller att i övrigt sådana åtgärder vidtas vid den fortsatta handläggningen av målet som skulle ha kunnat komma i fråga om vite hade förelagts.

Har den som *skall* kallas till ett sammanträde inte fyllt arton år, *skall* vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran under-rättas om kallelsen, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om den som *skall* kallas är tilltalad gäller i stället bestämmelserna om underrättelse i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

år och det finns anledning att anta att han eller hon inte kan infinna sig utan medverkan av vårdnadshavare eller annan som svarar för hans eller hennes vård och fostran.

Har den som *ska* kallas till ett sammanträde inte fyllt arton år, *ska* vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran underrättas om kallelsen, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om den som *ska* kallas är tilltalad gäller i stället bestämmelserna om underrättelse i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Målsägande som har begärt det ska underrättas om tidpunkt och plats för huvudförhandling i målet.

33 kap.

9 §⁷

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till vad handlingen eller målet rör eller någon annan omständighet.

Rätten får vid behov översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. *Rätten är också skyldig att på begäran av målsägande som är part eller ska höras i ett brottmål översätta en handling eller de viktigaste delarna av den, om en översättning är av väsentlig betydelse för att målsäganden ska kunna ta tillvara sin rätt.* Översättningen får göras muntligen om det inte är olämpligt med hänsyn till vad handlingen

⁷ Senaste lydelse 2013:834.

eller målet rör eller någon annan
omständighet.

Prop. 2014/15:77
Bilaga 3

Rätten är också skyldig att översätta en handling i ett brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen ska sändas till någon som vistas i en annan stat och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen ska översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som biträtt med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

Första och tredje styckena ska tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Om det är möjligt ska rätten anlita en översättare som är auktoriserad. I annat fall ska en annan lämplig person anlitas för att utföra översättningen.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Genomförande av brottsofferdirektivet (Ds 2014:14) inkommit från Riksdagens ombudsmän, Göta hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Kamrarrätten i Stockholm, Solna tingsrätt, Falu tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Sundsvalls tingsrätt, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvården, Brottsoffermyndigheten, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Kammarkollegiet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Östergötland, Juridiska institutionen vid Umeå universitet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för radio och tv, Diskrimineringsombudsmannen, Malmö kommun, Trollhättans kommun, Landstinget i Uppsala län, Landstinget i Värmland, Jämtlands läns landsting, Brottsofferjouren, Handikappförbunden, Nationellt centrum för kvinnofrid, Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Rätts-tolkarna, Rädda Barnen, Svenska journalistförbundet, Sveriges advokat-samfund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund och Tidningsutgivarna.

Yttranden har också inkommit från Myndigheten för delaktighet, Riksorganisationen för Barn, Unga och Vuxna med utvecklingsstörning, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa och verksamma medlare i medlingsverksamheten i Göteborgs stad.

Umeå kommun, Pajala kommun, Föreningen för Auktoriserade Translaterer, Sveriges Facköversättarförening, Stiftelsen Tryggare Sverige och Utgivarna har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått från att göra det.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2015-02-12

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Johnny Herre.

Genomförande av brottsofferdirektivet

Enligt en lagrådsremiss den 5 februari 2015 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rätts-sakkunniga Linda Billung.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Begreppet brottsoffer

I remissen föreslås de lagändringar som krävs för att EU-direktivet om brottsoffer ska genomföras i svensk rätt. Grundläggande för regleringen i direktivet är begreppet ”brottsoffer”. Enligt remissen (s. 11) motsvaras definitionen av brottsoffer i direktivet av det svenska begreppet målsägande i enlighet med definitionen i 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken. Remissens lagförslag innebär att bestämmelser i direktivet om brottsoffer införs i rättegångsbalken så att de ska gälla för målsägande.

Emellertid kan det betvivlas att direktivets definition av brottsoffer överensstämmer helt med rättegångsbalkens definition av målsägande.

I direktivets artikel 2 definieras brottsoffer så att därmed avses bl.a. familjemedlemmar till en person vars död var en direkt följd av brott, och som har lidit skada av den personens död. Som familjemedlemmar räknas bl.a. släktingar i rakt upp- eller nedstigande led, syskon och personer som är beroende av brottsoffret.

Enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket är målsägande den mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada. Var gränserna för begreppet målsägande går är inte odiskutabelt i alla delar. Men det får anses osannolikt att alla kategorier av familjemedlemmar som anges i direktivet också omfattas av begreppet målsägande.

Under föredragningen har hänvisats till artikel 2.2 i direktivet, som föreskriver att medlemsstaterna får fastställa förfaranden dels för att begränsa antalet familjemedlemmar som kan komma i åtnjutande av rättigheter som fastställs i direktivet, med beaktande av de individuella omständigheterna i varje fall, dels för att fastställa vilka familjemedlemmar som har företräde när det gäller utövande av de rättigheter som fastställs i direktivet.

Denna direktivbestämmelse kan inte läsas så att den tillåter att den nationella lagen innehåller en allmän definition av begreppet brottsoffer som är snävare än definitionen i direktivet.

I remissen – och mer utförligt i den underliggande departementspromemorian – förs ett resonemang om skäl 20 i direktivets ingress. Det är

inte lätt att förstå räckvidden av vad som står där. Tanken tycks vara att brottsoffrens rättigheter enligt direktivet ska kunna begränsas i nationell rätt när det i direktivet hänvisas till brottsoffrets roll i det straffrättsliga systemet i fråga. Sådana hänvisningar finns i de direktivbestämmelser (artikel 7.1 och 7.3) som föreslås genomförda i 5 kap. 6 § och i 33 kap. 9 §, däremot inte i den direktivbestämmelse (artikel 6.1) som föreslås genomförd i 20 kap. 15 a §. Detta förhållande har inte behandlats i remissen.

I samband med föredragningen har också anförts följande. Direktivet i denna del motsvaras bl.a. av definitionen i 20 kap. 8 § rättegångsbalken, men också av 20 kap. 13 §. Dessutom kan de rättigheter som direktivet ger brottsoffer uppfyllas av annan lagstiftning som inte är relaterad till målsägandebegreppet, t.ex. i socialtjänstlagen. Mot den bakgrunden har det bedömts att någon definition av brottsoffer inte behöver införas på grund av direktivet och inte heller är lämplig. Det räcker att rättigheterna finns.

Vad som sålunda har anförts har inte utvecklats i remissen. Det går inte att – utan en fullständig analys – avgöra om direktivet i de nu aktuella delarna kan genomföras på detta sätt.

Frågan om förhållandet mellan begreppen brottsoffer och målsägande behöver övervägas ytterligare under lagstiftningsärendets fortsatta beredning.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 2015

Närvarande: Statsministern S Löfven, ordförande, och statsråden
Å Romson, Y Johansson, I Baylan, S-E Bucht, P Hultqvist, H Hellmark
Knutsson, M Andersson, A Johansson, P Bolund, M Kaplan,
M Damberg, A Bah Kuhnke, A Strandhäll, A Shekarabi, G Fridolin,
G Wikström, A Hadzialic

Föredragande: statsrådet P Hultqvist

Regeringen beslutar proposition 2014/15:77 Genomförande av
brottsofferdirektivet

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
Lag om ändring i rättegångsbalken		Celex 32012L0029
